

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma- ja kumppanuustyön vuosikatsaus 2025



Varsinais-Suomen maakuntaohjelma- ja kumppanuustyön vuosikatsaus 2025

Tekstit

Elmeri Leinonen, Varsinais-Suomen liitto ja
Varsinais-Suomen kumppanuusfoorumin kumppanuusverkostot

Kuvitus

Mika Lietzén

Sisällys

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2022–2025	4
Kumppanuustyö verkostoissa vuonna 2025	5
1. Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävän kasvun hiilineutraali edelläkävijä	7
2. Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta	15
3. Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta	21
4. Muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta	25
5. Kumppanuusbarometri	32
6. Rahoitusportfoliot	35
Liite: Varsinais-Suomen maakuntaohjelman toimenpiteet ja tavoitteet yhdistettynä maakuntasuunnitelman visioihin	37

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2022–2025

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma on osa Varsinais-Suomen maakuntastrategiaa. Se kertoo, miten strategiaan kuuluvan maakuntasuunnitelman vuoteen 2040 saakka ulottuvia visioita (Kuva 1) toteutetaan. Maakuntaohjelma laaditaan kuntien valtuustokausittain, eli neljän vuoden välein. Sen laatimisesta säädetään laissa alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta.

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2022–2025 koostuu 18 tavoitteesta ja 44 toimenpiteestä (Liite 1). Toimenpiteiden määrä on runsas, sillä niiden taustalla on kokonainen maakunta monipuolisine toimijoineen, vahvuuksineen ja toiveineen. Toteutus vaatii siihen tarttuvalta toimijajoukolta, varsinaissuomalaisilta kumppanuusverkostoilta, yhteistä priorisointia ja suunnitelmallisuutta ohjelmakauden aikana. Lisäksi vaaditaan joustavuutta ja tahtoa kokeilla, ja haasteita kohdatessa uutta ajattelua, sopeutumis- ja ratkaisukykyä.

Varsinais-Suomen maakuntastrategia 2040+ on tutustuttavissa verkko-osoitteessa:

www.varsinais-suomi.fi/maakuntastrategia.

RAKENNAMME KESTÄVIEN KUMPPANUUKSIEN VARSINAIS-SUOMEA

Toimimme Varsinais-Suomelle tärkeissä teemoissa yhdessä:
vastuullisesti, saavutettavasti, luotettavasti ja uteliaasti!



Visiomme on, että vuonna 2040 Varsinais-Suomi on:

Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävän kasvun hiilineutraali edelläkävijä.	Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta.	Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta.	Muutoksia ennakoiva ja kasvunakuinen digimaakunta.
---	--	--	--

Kuva 1: Varsinais-Suomen maakuntastrategia 2040+ rakentaa kestävien kumppanuuksien Varsinais-Suomea.

Kumppanuustyö verkostoissa vuonna 2025

Maakuntaohjelman toimenpiteiden toteutus tapahtuu Varsinais-Suomessa noin 20 kumppanuusverkostossa, joissa toimii suuri määrä aktiivisia asiantuntijoita (Kuva 3). Maakuntastrategiakokonaisuuden tultua hyväksytyksi Varsinais-Suomen maakuntavaltuuston kokouksessa joulukuussa 2021, verkostot käynnistivät ohjelmaa tarkentavien toteuttamissuunnitelmien laatimisen. Suunnitelmiin verkostot kirjasiivat toimenpiteistä itselleen relevantit ja muotoilivat niitä edistäviä tehtäviä. Yhteinen toteuttamissuunnitelma valmistui kesäkuussa 2022.

Tässä luvussa esitellään luettelomaisesti joitain tuloksia toimenpiteiden toteutuksesta vuodelta 2025. On tärkeää huomata, että toimenpiteiden etenemisen arviointi on tehty kumppanuusverkostoissa ja niiden näkökulmasta. Katsaus ei ole tyhjentävä esitys siitä, mitä maakunnassa on kunkin toimenpiteen parissa tehty.

Tulosnostojen lisäksi luku sisältää arvion kunkin toimenpiteen toteutuksen tilasta:

- **etenee:** toteutus etenee verkoston näkökulmasta suunnitellusti,
- **tarvitsee huomiota:** toteutuksessa on päästy käyntiin, mutta eteenpäin pääsy edellyttää rahoitusta, resursseja, keskustelua tai laajempaa yhteistyötä,
- **ei ole käynnistynyt:** toteutus ei ole syystä tai toisesta vielä käynnistynyt.

Toimenpiteiden toteutuksen kuvaukset ja tila-arviot sisältävät väistämättä subjektiivista tulkintaa. Koska yhtä toimenpidettä toteutetaan usein useassa verkostossa, myös arviot toimenpiteen tilasta voivat vaihdella. Vuosikatsauksessa toimenpiteen yhteydessä ilmoitettu etenemisen tila onkin keskiarvo verkostojen ilmoittamista arvioista (Kuva 2).

Seuraavilla sivuilla jokaisen toimenpiteen arvio alkaa lyhyellä otteella toimenpiteen kuvauksesta. Koko kuvaus on tutustuttavissa maakuntaohjelma-asiakirjassa. Verkostojen laatimiin lyhentämättömiin toteumatietoihin puolestaan voi tutustua tarkemmin toteuttamissuunnitelman visuaalisen toteutuksen avulla verkko-osoitteessa: www.varsinais-suomi.fi/maakuntaohjelma.

Vuosikatsauksen tiedot on ~~koottu~~ **kerätty** verkostoissa ja osin Varsinais-Suomen liiton yhteyshenkilöiden toimesta loka-marraskuussa 2025. [Vuosikatsauksen on koonnut Varsinais-Suomen liitossa harjoittelijana toiminut Elmeri Leinonen.](#)

			
YHTEENSÄ	32	12	0
Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestäväen kasvun hiilineutraali edelläkävijä	9	5	0
Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta	10	2	0
Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta	4	2	0
Muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta	9	3	0

Kuva 2: Varsinais-Suomen maakuntaohjelman toimenpiteiden toteutumista vuonna 2025 on arvioitu kolmiportaisella asteikolla: etenee, tarvitsee huomiota, ei vielä käynnistynyt.

Kulttuuri-toimikunta			
15			
Matkailu-foorumi			
30			
MYR-järjestöjaosto	Avoimen tiedon verkosto	Ennakointi-akatemia	
40	30	30	
Ruokakehittäjien foorumi	Kulttuuriympäristöryhmä	Liikennejärjestelmätönn seurantaryhmä	MYR-koulutusjaosto
10	35	40	20
Vesistökuunnostusverkosto	Merialan asiantuntijaryhmä	Metsäohjelman toimeenpanoryhmä	Kansainvälisten asioiden foorumi
20	20	25	10
Alueidenkäytön yhteistyöryhmä	MYR-ilmastovastuujaosto	MYR-maaseutujaosto	Lääke- ja terveysteknologiaryhmä
50	30	60	20
	Vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmä		MYR-elinkeinojaosto
	50		25

Kuva 3: Varsinais-Suomen kumppanuusverkostojen aktiivitoiminnassa on mukana vaikuttava määrä maakunnan asiantuntijoita. Verkostojen toimintaan esimerkiksi tapahtumien tai uutiskirjeiden kautta osallistuvien joukko on merkittävästi suurempi.

1. Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävän kasvun hiilineutraali edelläkävijä



Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja resurssien ylikulutus muuttavat maailmaa ja toimintaympäristöä. Tarvitaan kokonaisvaltaista suunnanmuutosta ja kestävyteen perustuvaa yhteiskuntaa. Ekologisella jälleenrakennuksella on kiire, ja toimeen on tartuttava heti.

Varsinais-Suomen vision mukaan maakunta on vuonna 2040 puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävän kasvun hiilineutraali edelläkävijä. Maakunta tarjoaa ratkaisuja Euroopan ja maailmanlaajuisen vihreän siirtymän tueksi. Laadukkaat ja luotettavat yhteistyöverkostot ovat hyvä paikka innovaatioiden synnyttämiseen. Ruokaketjua kehitetään jatkuvasti kohti Itämeren alueen ympäristö- ja ilmastokestävimpiä ratkaisuja. Varsinais-Suomessa liikutaan kestävästi ja sujuvasti, ja elämä on monipaikkaista, kunkin oman valinnan mukaan.



1. Tuodaan vihreän siirtymän innovaattorit ja sijoittajat yhteen kokeilemaan uusia toimintamalleja ja -tapoja ja etsimään avauksia yhteistyölle.

Vihreä siirtymä, eli siirtymä pois fossiilisten energialähteiden luomasta kasvusta kohti vihreisiin ratkaisuihin nojaavaa kasvua, luo mahdollisuuden globaaliin liiketoimintaan kestävällä pohjalla ja kiinnostaa kansainvälisiä sijoittajia. Varsinais-Suomessa hyviä mahdollisuuksia löytyy muun muassa meriteollisuudesta ja sähköisestä liikkumisesta. Innovaattorien ja sijoittajien yhteistyötä tarvitaan investointitarpeiden määrittelyssä. Uudenlaisia konsortioita voidaan luoda esimerkiksi ideakilpailujen ja kokeilualustojen avulla.

Vuoden 2025 aikana Ilmastovastuujaoston jäsenet, kuten Business Turku, kehittivät yhteistä sekä omien verkostojensa toimintaa. Lisäksi ilmastovastuujaosto järjesti kohtaamisen paikkoja toimijoille. WiseFood-hankkeen (pääpartneri Turun kaupunki, EAKR-rahoitus) Flavoria innovaatiofestivaalissa kehitettiin 5 eri ruokaratkaisua ja testialustojen (Aistila, FoodLab, Flavoria) toiminta oli käynnissä. Lisäksi mm. opiskelijoille ja yrityksille pidettiin aamukahvitilaisuuksia startup- ja kiertotalous-teemoissa.

EIT Foodin rahoittamassa BLUE-hankkeessa (Varsovan yliopiston vetämä hanke, jossa Turun yliopisto on mukana) kehitettiin 12 uutta luomupensasmustikkatuotteen aihiota, joista mustikkayritys vie tuotantoon 1–2 uutta mustikkatuotetta sivuvirtoja hyödyntäen.

Kaksipäiväinen Maritime Venture Program -tapahtuma kokosi Turkuun lokakuun lopulla meriteollisuuden innovaattoreita ja maailmalta sijoittajia, startuppeja, scalep-yrityksiä sekä alueen isoja toimijoita (Meyer Turku, Wärtsilä Marine, ABB, Royal Caribbean Group ja Alfa Laval).

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. merialan asiantuntijaryhmä, MYR-ilmastovastuujaosto, ruokakehittäjien foorumi.



2. Toteutetaan pilotointi- ja demonstraatiokohteita, joilla edistetään alueen ympäristö- ja ilmasto- haasteiden ratkaisujen kaupallistamista ja levittämistä.

Kestävien toimintojen kaupallistamiseksi on tutkimus- ja selvityshankkeissa tunnistettu useita mahdollisuuksia. Varsinais-Suomen alueelta löytyy useita sivuvirtoja tai tuotannon kehittämisen keinoja, joita hyödyntämällä voidaan saada lisättyä kestävästi ja taloudellisesti uutta elinkeinotoimintaa. Nämä keinot parantavat niin ympäristön tilaa, sosiaalista hyväksyttävyyttä kuin taloudellista tuloa. Hyviä esimerkkejä Varsinais-Suomesta ovat kemian

alan uusien tuotteiden mahdollisuudet ravinne- ja metsäteollisuudessa, biokaasun nesteytys tai tekstiilikierron kehittäminen teolliseen mittakaavaan.

Vuonna 2025 osana Lounais-Suomen metsäohjelman toimeenpanoa toteutettiin E-Täsmä-hanketta (Suomen Metsäkeskus, maa- ja metsätalousministeriön rahoitus), jossa jalkautettiin metsäalan viimeisintä tutkimustietoa toteuttamalla ilmastonmuutokseen varautumiseen ja talousmetsien monimuotoisuuteen liittyviä mallikohteita Ammattiopisto Livian havaintometsiin ja Turun yliopiston Luonto 2100-rahaston metsään. Metsänomistajia kannustettiin soveltamaan täsmämetsätaloutta omissa metsissään eli hoitamaan ja käyttämään metsää paikkatietoon, mittauksiin ja tarkkaan dataan perustuen kohdekohtaisesti.

Demonstraatioita toteutettiin kehittäjien, korkeakoulujen ja kaupunkien toimesta maakunnassa. Suomen Kylien ja Varsinais-Suomen Kylien toteuttama Kestävän kehityksen viikko on lisännyt tietoisuutta ja aktiivisuutta kestävyysteemoissa.

EU:n maaseuturahoituksen yleishyödylliset ympäristö- ja ilmastoinvestoinnit mahdollistavat erilaisten pilotointien ja demonstraatioiden toteutusta. Rahoituksen kysyntä on alun hitauden jälkeen lähtenyt hyvin liikkeelle Varsinais-Suomessa. Leader-ryhmien kautta on mm. rahoitettu ruovikoiden niittoa, vieraslajien ja uppokasvien poistoa sekä vesistökuunnostussuunnitelmia useassa hankkeessa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, Lounais-Suomen metsäneuvosto, MYR-maaseutujaosto.



3. Vauhditetaan kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja julkisten hankintojen avulla.

Kiertotalous on talouden toimintatapa, jossa taloudellista hyötyä tuotetaan maapallon kantokyvyn rajoissa, pitämällä materiaalit ja tuotteet kierrossa mahdollisimman pitkään. Julkisiin hankintoihin vuosittain käytettävä rahasumma vastaa noin 16 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Osaavilla hankinnoilla voidaan siis merkittävästi edistää uudenlaisten, kestävien ratkaisujen syntymistä sekä innovatiivisten palveluiden ja teknologioiden kehittymistä.

Vuonna 2025 Hankintayksiköiden vähähiilisiä ja kiertotaloutta edistäviä hankintoja edistettiin erityisesti suurimpien hankintayksiköiden toimesta, mutta tilanne ja toteutetut ratkaisut ovat vielä hajallaan.

EU-rahoitteinen Lounais-Suomi rakentuu puusta -hanke toteutettiin. Sen avulla vauhditettiin puurakentamista, mukaan lukien julkista puurakentamista, Lounais-Suomessa.

LCA-laskentaa (Life Cycle Assessment) edistettiin ja sitä käytettiin joukkoruokailu-/hotellimatkaileuhankkeissa. Hankintapäätösten ohjaukseen tuotettuja LCA-lukuja pyrittiin saamaan julkiseen käyttöön viestintätoimenpiteillä. WiseFood-hankkeessa (pääpartneri Turun kaupunki, EAKR-rahoitus) edistettiin kiertotalousratkaisujen käyttöönottoa esimerkiksi Turun kauppahallin yritysten osalta.

EU:n maaseuturahoituksen rahoittaman Lähempää lautaselle -hankkeen (Valonia) avulla lisättiin tietoisuutta julkisten elintarvikehankintojen roolista osana kuntien kiertotaloustyötä. Lisäksi pilotoitiin uudenlaisia hankintamalleja paikallisten yritysten aktivoimiseksi.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, ruokakehittäjien foorumi, Lounais-Suomen metsäneuvosto, MYR-maaseutujaosto.



4. Perustetaan kuntien kanssa yhteistyössä paikallisia ja alueellisia bio- ja kiertotalousekosysteemejä.

Kiertotalouden arvoketjut eivät katso maantieteellisiä rajoja. Kun tarve on sekä vahvistaa olemassa olevia arvoketjuja että tunnistaa uusia, täytyy eri jakeiden ketjuja tarkastella laajapohjaisena kuntien, yritysten ja muiden

sidosryhmien yhteistyönä. Näin mahdollistetaan materiaalien kierto ja jatkohyödyntäminen. Biotalouden merkittävimmät virrat ja lisäarvopotentiaali liittyvät metsätalouden ja ruokaketjun toimintoihin.

Vuoden 2025 aikana kiertotalousekosysteemejä kehitettiin (esimerkiksi Lounaispuisto), mutta niiden monistaminen ja laajentaminen on vielä haastavaa. EU:n maaseuturahoituksen Leader-ryhmien toimesta rahoitettiin paikallisia kestävän kehityksen ja kiertotalouden keskuksia esimerkiksi Sauvossa. Lisäksi maatalouden vesistöpolku Tuorlassa edisti toimenpidettä.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, Lounais-Suomen metsäneuvosto, MYR-maaseutujaosto.



5. Rakennetaan hiilineutraalia energijärjestelmää Varsinais-Suomen ilmastotiekartan mukaisesti.

Päätös uusiutuvan energian tuotantoon siirtymisestä on jo merkittävältä osin tehty Varsinais-Suomen suurissa, pääosin lämpöä tuottavissa energialaitoksissamme. Maakunnan energiantuotannon määrää voidaan lisätä merkittävästi tuuli-, aurinko- ja bioenergian sekä muiden uusiutuvien energijakeiden tuotannon osalta. Ilmastotiekartan toimenpiteissä on nostettu esiin mahdollisuuksina muun muassa energiatehokkuuden lisääminen ja öljylämmityksestä luopuminen, aurinkoenergian tuotannon luvituksen sujuvoittamisen sekä kuntien tukeminen tuulivoimatuotannon alueiden käyttöönotossa.

Vuonna 2025 Fossiilisesta energiasta luopumista on jatkettu kaukolämmön osalta. Lisäksi aurinko-sähköntuotanto on laajentunut.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto.



6. Tehdään Varsinais-Suomesta maatalouden kestävien ratkaisujen pilotointialue: lisätään vaikuttavimpien viljelymenetelmien käyttöä ja kokeillaan ennakkoluulottomasti uusia ratkaisuja.

Varsinais-Suomi on Suomen ruoka-aitta ja merkittävä ruoantuottaja. Kestävä ja kannattava alkutuotanto on tärkeä huoltovarmuustekijä, jonka jatkuvuuteen ja vakaaseen toimintaympäristöön tulee panostaa. Kestävästi tuotettu ruoka on myös vahva erottautumistekijä kansainvälisillä markkinoilla. Käynnissä on useita toimia, joilla maataloudesta tulevaa ravinnealuaa pyritään pienentämään. Koska Saaristomereen päätyvästä kuormituksesta kuitenkin yhä noin 70–80 prosenttia on peräisin maataloudesta, on sieltä löydettävissä suurimmat muutoksen mahdollisuudet.

Vuonna 2025 Yhteistyö maatalouden ilmastokestävien ratkaisujen leviämiseksi oli aktiivista. Toimintaa, viestintää sekä viljelijöiden vertaisoppimista toteutettiin eri puolilla Varsinais-Suomea. Lisäksi toteutettiin pilotteja. Maaperämittauksia ja kasvihuonekaasujen tasemittauksia jatkettiin koko kasvukauden aikana. Yhteistyö tutkimus- ja oppilaitosten välillä vahvistui. Saaristomeren valuma-alueen ja rannikon ympäristöseuranta-järjestelmän kehittäminen edistyi ja sai rahoitusta.

EU:n maaseuturahoituksen avulla panostettiin monipuolisen alkutuotannon kehittämiseen, tilojen erikoistumiseen ja kannattavuuden parantamiseen. Yhtenä indikaattorina tästä on laajasti eri tuotantosuunnille myönnettyt maatalojen investointituet. Maatilayrittäjien osaamista ja uusimman tiedon hyödyntämistä vahvistettiin erityisesti maan kasvukunnon, sen seurannan sekä peltorobotiikan hyödyntämiseen liittyen. Maakunnassa käynnistettiin kehittämistoimintaa broilerituotannon bioturvaan sekä rehustuksen optimointiin liittyen yhdessä Satakunnan kanssa. Ruokaketjun jatkuvuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta myönteistä oli nuoren viljelijän aloitushakemusten positiivisen kehityksen jatkuminen. Vuoden aikana järjestettiin myös yleisötilaisuuksia, joissa kerrottiin maatalouden vesiensuojelutoimista.

Uskelanjoen valuma-alueen Pellon perintö -hanke (John Nurmisen Säätiö), Luomua Länsi-Suomesta (Pro Agricola Länsi-Suomi, maaseuturahoitus) ja Ilmakas -hankkeilla (Valonia, maaseuturahoitus) lisättiin

viljelijöiden tietoisuutta erilaisista maan kasvukuntoa ja pellon monimuotoisuutta lisäävistä toimista kannustaen heitä ottamaan käyttöön uusia menetelmiä tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi vuotuinen viljelysuunnittelu edistää suunnitelmallista ravinteiden käyttöä.

Kansallisessa Blue products 3.0 innovaatio-ohjelmassa panostettiin uusien prosessien ja tuotteiden kehittämiseen, jotta silakan ja muiden vähempiarvoisten kalojen käyttämättä jäänyt potentiaali voitaisiin saavuttaa. Kalan laadun ja markkinoinnin kehittämissohjelman rahoittamassa kalainnovaatioviikossa (Flavoria Innovation Festival) kehitettiin uusia tuote- ja palveluaihioita kala-alan yrityksille kalankäytön edistämiseksi.

Maakunnassa toteutettiin useita strategiaa toteuttavia hankkeita, kuten Suomen maataloustutkimuksen LASSO (Lannasta sokeriksi), KILA (Kipsilanta) ja LANTTI (Naatilanta) hankkeet. Hankkeiden teemana olivat ravinnehuuhtoutumien vähentäminen, kierrätyslannoitteiden hyödyntäminen ja kasvihuonekaasujen väheneminen. Lisäksi toimijat investoivat uuteen kokeelliseen maatalousteknologiaan, jota on esitetty viljelijöille erilaisissa tilaisuuksissa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, MYR-maaseutujaosto, ruokakehittäjien foorumi, vesistökuunnostusverkosto, vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmä.



7. Tuotetaan avoin Saaristomeren ja sen valuma-alueen seuranta- ja monitorointijärjestelmä, joka hyödyntää ravinnevaluma- ja ravinnekuormitustietoja.

Saaristomeri on Itämeren huonokuntoisimpia merialueita ja sen valuma-alue Itämeren suojelukomission pahimpien kuormittajien listalla. Ravinteiden liikkumisen kokonaisketjun hallinta tarvitsee koottua tietoa muun muassa maaperästä, maaperän ravinnetasosta, muokkaus- ja lannoitustekniikoista, viljelytavoista, ravinnepitoisuuksista, vesitaloudesta ja muista ravinteiden kiertoon vaikuttavista tekijöistä. Erityisesti hajakuormituksen seurantaa tulisi tehostaa sekä valuma-alueella että saaristossa. Laajan ja kattavan tutkimustiedon avulla voidaan suunnitella ja ohjata parhaat käytännön menetelmät ravinteiden hallintaan.

Vuonna 2025 Lounaistieto toteutti yhdessä Turun AMK:n kanssa Coastrider-datan visualisoivan karttasovelluksen. AMK:n kanssa suunniteltiin myös Saaristomereen liittyvän datan monimuotoisempaan esittämiseen tarkoitettun karttanäkymän jatkokehittämistä hankerahoituksella.

Saaristomeren valuma-alueen ravinnekuormitukseen ja meren ravinnetasoihin liittyvää seurantaa parannettiin vuoden 2025 aikana siten, että kuormitusseuranta kattaa aiemman 39 % sijasta jatkossa 61 % valuma-alueen pinta-alasta. Meren tilan havainnoinnissa käytetään lisäksi satelliittiaineistoja. Saaristomeren seurantaohjelma koostuu 1. Kuormituksen ja meren tilan seurannasta, ja 2. Saaristomeri-ohjelman toimenpiteiden toteutuksen ja vaikutusten seurannasta ja raportoinnista. Lisäksi SYKE parantaa VEMALA/ICECREAM-mallin maatalouden tausta-aineistoja ja toimintaa vuosina 2025–2026.

Vesistökuunnostusverkosto osallistui Saaristomeriohjelman valuma-alue suunnittelun tilaisuuksiin ja teki yhteistyötä Varsinais-Suomen kuntien kanssa Saaristomeren tilan parantamiseksi.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, MYR-maaseutujaosto, vesistökuunnostusverkosto.



8. Tehdään varsinaissuomalaisesta ympäristövastuullisesti tuotetusta ruoasta vahva brändi.

Ruokaketjulla on Varsinais-Suomessa merkittävä rooli monella tapaa: se on suuri työllistäjä, matkailun vetovoimatekijä sekä uusien innovaatioiden synnyttäjä. Maakunnassamme on lukumäärällisesti kaikkein eniten jalostavia elintarvikeyrityksiä Suomessa sekä laaja-alaisiin osaaminen eri kasvilajien viljelyyn. Ruokaketjulla on monenlaisia ympäristövaikutuksia, mutta myös ratkaisun mahdollisuuksia. Ilmastokriisi ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen vaativat toimia globaalin ruokajärjestelmän uudistamiseksi ja paikallisesti sopeutumiskyvyn

vahvistamiseksi.

Vuonna 2025 toteutettiin useita hankkeita toimenpiteeseen liittyen. Esimerkiksi seuraavia toimenpiteitä toteutettiin: Salon lähiruokakartta, Varsinais-Suomen ruokaketjun huoltovarmuutta lisättiin, Ruokakaupunki Turku elämispalveluiden kehittämistä tuettiin elämispalvelukokeilujen avulla, Food and Fun -tapahtuma toteutettiin, Vuoden kokki – ja Vuoden tarjoilija -kisa sekä Bocuse d’Or karsinnat pidettiin Logomossa ja Turun AMK:n EU-rahoitteinen Scale up together! -hanke edisti maaseudun ruoka- ja matkailualan yritysten verkostoitumista sekä osaamista mm. brändäämisessä. Lisäksi LCA-laskennalla (Life Cycle Assessment) ja siitä tiedottamalla pyrittiin edistämään kotimaisten viljelykasvien ja lähiruoan käyttöä.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toiminta painottui vuonna 2025 vahvan ruokamaakunnan toimintaedellytyksen ja huoltovarmuuden turvaamiseen ja kehittämiseen. Erityisesti EU:n maaseuturahoituksen hanketukien avulla vahvistettiin yritysosaamista, tulevaisuustiedon hyödyntämistä sekä innovaatioita koko ruokajärjestelmässä. Luonnon monimuotoisuus lautasella -hankkeessa (pääpartneri Turun yliopisto) luotiin hankintakriteeristöä matkailuyrityksille liittyen lumo vaikutuksiin. Luomua Länsi-Suomesta -hankkeessa (pääpartneri Livia ja ProAgria Länsi-Suomi) edistettiin Varsinais-Suomen ja Satakunnan luomutuotteiden päätymistä ammattikeittiöiden ruokalistoilta sekä tuettiin luomutuottajia heidän tuotteiden näkyvyyden edistämiseksi. Hanke on jo tavoittanut useiden kuntien ruokapalveluita ja tuotteita jalostavia alkutuottajia.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-maaseutujaosto, ruokakehittäjien foorumi.



9. Lisätään maatalouden virtojen hyödyntämistä biolaitoksissa, lannan prosessointia, sekä edistetään sekoitevelvoitteen käyttöönottoa.

Maatalouden materiaalivirtojen hyödyntämisellä on suuri potentiaali niin ravinteiden käytön kuin energiantuotannon saralla. Erityisesti maatalouden lantaa on maantieteellisesti Varsinais-Suomessa paikoin liikaa, jolloin ympäristöllisesti kestäväntä on sen prosessointi ja hyödyntäminen alueilla, joilla siitä on vajausta. Materiaalivirtojen hyödyntämisellä voidaan saavuttaa uusia elinkeinoja maaseuduille sekä parantaa maatalouden toimijoiden kannattavuutta ja energiaomavaraisuutta. Sekoitevelvoitteen määrän kasvattaminen lisää kysyntää ja kannattavuutta liikennekäyttöön soveltuvien polttoaineiden tuotannolle. Biokaasun tuotannon, ravinnekierron edistämisen ja energiaomavaraisuuden osalta maakunnasta löytyy jo hyviä esimerkkejä Vakka-Suomen alueelta.

Vuonna 2025 Biokaasun tuotantoa ja käyttöä on pyritty edistämään, mutta kannattavuuden kanssa on edelleen haasteita. Toimenpiteen toteutuminen edellyttää entistä voimakkaampia panostuksia, sillä siihen liittyvät aloituskustannukset ovat korkeita ja toiminnan saaminen kannattavaksi saattaa viedä pitkänkin ajan. Toimien rahanarvoiset hyödyt alkutuottajalla tulisi saada näkyviksi.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, MYR-maaseutujaosto.



10. Tehdään Varsinais-Suomesta monipaikkaisuuden edelläkävijä, jossa on myös saaristossa ja maaseuduilla hyvä digitaalisten ja liikkumisen yhteyksien saatavuus.

Monipaikkaisuudella tarkoitetaan perinteisesti sitä, että ihmiset asuvat ja toimivat useassa eri paikassa. Varsinais-Suomessa tähän liittyvä mökkiläisyys, sittemmin ”kakkosasuminen”, on aina ollut tyypillistä. Monipaikkaisuus on kuitenkin perinteisen mökkeilyn lisäksi myös sitä, että ihmiset eivät pelkästään vietä aikaa vapaa-ajanasunnoillaan vaan myös toimivat aktiivisesti siellä ja sieltä käsin; monipaikkaiset ihmiset tekevät työtä etäyhteyksien kautta, he osallistuvat aktiivisesti ”kakkoskuntansa” toimintaan, käyttävät sen julkisia palveluita, vaikuttavat siellä paikallisesti sekä osallistuvat erilaisiin aktiviteetteihin, esimerkiksi kulttuurieroihin. Monipaikkaisuudella on keskeinen merkitys Varsinais-Suomen kehitykselle ja positiivisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä kaupunki- ja maaseutualueiden välillä.

Vuonna 2025 Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelma päivitettiin yhteistyössä alueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa, ja se hyväksyttiin maakuntahallituksessa helmikuussa 2025. Suunnitelmaan on koottu yhdessä

sovitut tavoitteet, toimenpiteet ja kärkihankkeet maakunnan liikennejärjestelmän toimivuuden, kestävyuden ja turvallisuuden parantamiseksi. Toimenpiteitä edistetään jatkuvasti alueen toimijoiden kesken. Maakunnan yhteistä näkemystä hyödynnetään myös edunvalvonnassa valtion suuntaan koskien erityisesti valtion investointeja edellyttäviä liikennehankkeita. Turun MAL-kaupunkiseudulla valmistauduttiin laatimaan maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelmaa tarkentava 13 kunnan suunnitelma, joka vastaa samalla EU:n TEN-T-asetuksen uusiin vaatimuksiin kestävän kaupunkiliikkumisen suunnittelusta. Suunnitelman laatiminen käynnistyy tammi-helmikuussa 2026. Turun MAL-kaupunkiseudulla liikennejärjestelmän tavoitteista ja toimenpiteistä sovittiin osaltaan myös joulukuussa 2024 allekirjoitetussa kuntien ja valtion MAL-sopimuksessa. Esimerkkejä kuluneen vuoden aikana edenneistä toimenpiteistä ovat lähijunaliikenteen käynnistämisen suunnittelu ja neuvottelut sekä E18 Turun kehätien Raision kohdan ja maantien 180 Kurkela-Kuusisto-tieyhteyden (Paraistenväylä) eteneminen kohti toteutusta rahoituksen varmistumisen myötä.

Elpymisvaroilla rakennettiin Varsinais-Suomeen 271 km valokuitua maaseutu- ja saaristoalueille. Parempien yhteyksien pariin pääsi noin 4000 asukasta. Maaseudun asukkaat ja yritykset eivät ole tasa-arvoisessa asemassa digitaalisten yhteyksien toimivuudessa ja asia kaipaa edelleen huomiota sekä investointeja. Suuri osa maaseutu- jaoston tilaisuuksista toteutetaan verkon välityksellä ja viestintä tapahtuu pääasiassa sosiaalisessa mediassa.

Ratahankkeita ja saariston siltahankkeita edistettiin sekä maakunnan tasolla että kunnissa selvityksien ja suunnitelmien kautta. Hankkeiden aikajärjestyksistä ja moninaisista tekijöistä johtuen asioiden edistäminen tarvitsee kuitenkin jatkuvaa huomiota.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätyön seurantar ryhmä, MYR-maaseutu- jaosto, alueidenkäytön yhteistyöryhmä, Varsinais-Suomen liiton saaristotoimikunta.



11. Kehitetään maakunnan laajuinen joukkoliikennejärjestelmä, joka muodostuu seudullisista ratkaisuista ja eri liikennemuotojen solmupisteistä.

Maakunnallisen paikallisjunaliikenteen käynnistäminen niin, että se vastaa kuntien kehittämisen ja liikkumisen tarpeita, antaa hyvän alustan ja mahdollistaa kestäviin liikkumismuotoihin tukeutuvien matkaketjujen kehittämistyön. Varsinais-Suomen rataverkkoa hyödyntävän paikallisjunaliikenteen toiminnan elvyttäminen edellyttää radan varren solmupisteiden kehittämistä siten, että niiden ympäristöt tukevat joukkoliikennesyhteensopivia kulkutapoja, kuten kävelyä ja pyöräilyä, ja seudullisia joukkoliikennejärjestelmiä muuallakin kuin Turun seudulla.

Vuoden 2025 aikana Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelman kärkihankkeisiin kuului maakunnan joukkoliikenteen selkärankana toimiva lähijunaliikenne. Alueella tehtiin vuoden aikana pontevaa ja rakentavaa yhteistyötä lähijunaliikenteen uudelleen käynnistämiseksi. Kunnissa muodostettiin asiasta yhteinen tahtotila ja näkemys, joka tuotiin esiin alueen neuvotteluissa valtion kanssa Varsinais-Suomen sisällyttämiseksi mukaan Etelä-Suomen ostoliikennesopimukseen. Lähijunaliikenteen käynnistäminen edellyttää ratkaisuja paitsi kunnilta, myös valtion toimijoilta.

Fölin kesällä 2025 voimaan tullut runkolinjauudistus paransi joukkoliikenteen sujuvuutta ja saavutettavuutta tarjoamalla tiheämpiä vuorovälejä, nopeuttamalla matkoja ja tarjoamalla uusia reittivaihtoehtoja. Lisäksi kaupunkiseudulla ja koko maakunnassa on tarpeen edelleen kiinnittää huomiota matkaketjujen sujuvuuden ja joukkoliikenteen solmukohtien parantamiseen. MAL-kaupunkiseudun joukkoliikenteen solmukohtavisiassa (2024) on tunnistettu MAL-alueen solmukohtat ja pyöräpysäköinnin kehittämistarve. Turku on tekemässä investointipäätöksen raitiotiestä/ uudesta joukkoliikenneratkaisusta kaupunginvaltuustossa viimeistään kesäkuussa 2026.

Tiivis yhteistyö kuntien ja ELY-keskuksen välillä jatkui.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätyön seurantar ryhmä, MYR-ilmastovastuujaosto, Varsinais-Suomen liiton saaristotoimikunta.



12. Edistetään ja kokeillaan uusia kestäviä liikkumisen tapoja ja logistiikan ratkaisuja.

Liikenteen päästöjen puolittamiseksi pitää ottaa käyttöön jo olemassa olevat ratkaisut ja kokeilla rohkeasti myös uusia innovaatioita ja trendejä, kuten sähköisen liikkumisen edistämistä ja biokaasun käytön mahdollisuuksia. Päästöjä vähentävillä ratkaisulla vaikutetaan usein myös liikenneympäristön turvallisuuteen, miellyttävyyteen ja sujuvuuteen. Kuljetusten päästöihin voidaan vaikuttaa paitsi siirtymällä vähäpäästöisempiin käyttövoimiin, myös optimoimalla kuljetusreitit ja parantamalla logistiikkapalveluita ja niiden oikea-aikaisuutta digitaalisten ratkaisujen avulla.

Vuonna 2025 kestävästä liikkumisesta edistettiin Varsinais-Suomessa liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti. Uusia kestävästä liikkumisen ratkaisuja kehitettiin alueella mm. osana EU-rahoitteista Scale-Up-hanketta (pääpartneri Turun kaupunki), jossa kokeiltiin esimerkiksi kutsupohjaista joukkoliikennepalvelua Uudessakaupungissa, yhteiskäyttöisiä kaupunkipyöriä Loimaalla, kestävästä liikkumisen aktivointimallia päiväkodeille ja kouluille Turussa sekä muita kestävästä liikkumisen opastamiseen ja palveluihin liittyviä parannuksia.

Turussa hyväksyttiin joulukuussa 2024 kestävästä kaupunkilogistiikan suunnitelma (SULP) vuosille 2024–2029. Ensimmäinen toimikausi on käynnissä ja kaupunkilogistiikkaa kehitettiin toimenpideohjelman mukaisesti. MAL-kaupunkiseudun osalta kestävä kaupunkilogistiikka on osana liikennejärjestelmäsuunnitelman laadintaa. Maakunnan tavaraliikenteen toimivuuden ja kestävyuden kannalta raskaan liikenteen taukopaikat ja niihin kehitettävä vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfra on tunnistettu yhdeksi keskeiseksi kehityskohteeksi, joka edellyttää yhteistyötä ja ratkaisuja eri toimijoiden välillä.

Haasteena esiin nousee kuitenkin rahoituksen tilanne.

Toimenpiteiden toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätyön seurantaryhmä, MYR-ilmastovastuujaosto.



13. Huolehditaan, että maakunnassa ja maakunnasta liikkuminen on sujuvaa.

Sujuvan liikkumisen turvaamiseksi on tärkeää varmistaa tie- ja katuverkon kunto, sekä muun muassa Tunnin junan rakentamisrahoitus, paikallisjunaliikenteen käynnistäminen sekä lentokentän ja satamien toiminta. Varsinais-Suomen monipuolinen elinkeinorakenne tarvitsee sujuvaa tavara- ja henkilöliikennettä niin maakunnan sisällä kuin kansallisesti ja kansainvälisestikin. Tieverkko edellyttää kunnossapitoa ja nykyisen liikennejärjestelmän pullon- kaulat sekä liikennemäärien kasvu sen kehittämistä.

Vuonna 2025 maakunnan liikenneyhteyksiä kehitettiin helmikuussa 2025 valmistuneen Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti kaikki liikennemuodot huomioiden. Varsinais-Suomessa tehtiin työtä maakunnan kytkemiseksi tiiviimmin osaksi Euroopan laajuista liikenneverkkoa (TEN-T). Vuoden aikana mm. tehtiin selvitystyötä Helsinki-Turku-Tukholma kiinteän yhteyden toteuttamisedellytyksistä.

Valtakunnallisten, maakunnallisten ja seudullisten rata- ja tiehankkeiden suunnittelu ja rakentaminen ovat monien viranomaistahojen yhteistyötä edellyttäviä hankkeita. Alueidenkäytön yhteistyöryhmässä varmistettiin tiedon kulku suunnittelijoiden ja viranomaisten kesken suunnitteilla olevien hankkeiden ja selvitysten tilanteista sekä rakenteilla olevista hankkeista. Lähijunaliikenteen mahdollistavia suunnitelmia oli meneillään Mynämäellä, Naantalissa ja Paimiossa. Joukkoliikenteen saatavuuteen ilta- ja viikonloppuisin saatiin parannuksia Salossa.

Osana Lounais-Suomen metsäohjelman toimeenpanoa Varsinais-Suomessa parannettiin yksityisteiden ja niiden siltojen kuntoa.

Toimenpiteiden toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätyön seurantaryhmä, alueidenkäytön yhteistyö-ryhmä, Lounais-Suomen metsäneuvosto, Varsinais-Suomen liiton saaristotoimikunta.



14. Parannetaan pyöräliikenteen yhteyksiä ja edellytyksiä koko maakunnassa.

Pyöräilyn edistäminen vastaa moniin yhteiskunnan haasteisiin: pyöräily on kestävä liikkumisen muoto, sen valitseminen vähentää päästöjä ja lisää mahdollisuuksia arkiliikuntaan, se on hyvä lasten ja nuorten liikkumisen muoto ja toimii myös liikennekasvatuksen työkaluna. Kun yhteydet ovat sujuvia, pyöräily valitaan kulkumuodoksi yhä useammin ja ympäri vuoden. Sähköpyöräily ja tavarapyörät yleistyvät, ja niistä voi tulla varteenotettava vaihtoehto autolle. Muutos vaatii kuitenkin panostuksia infrastruktuuriin.

Vuonna 2025 seudullisia ja kuntien sisäisiä reittejä parannettiin ja rakennettiin suunnitelmien ja ohjelmien mukaisesti. Turun MAL-kaupunkiseudun osalta priorisoidut pyöräliikenneväylähankkeet on kirjattu MAL-sopimukseen. Väylähankkeiden toteuttamisessa rahoitus on keskeinen haaste. Kunnissa laadittiin omia kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishoelmia. Näihin valtionavustusta vuonna 2024 sai Aura ja vuonna 2025 Lieto, Masku, Nousiainen ja Rusko.

Osa alueidenkäytön yhteistyöryhmän jäsenistä osallistui maakunnallisen liikennejärjestelmätyön päivitykseen, joka hyväksyttiin vuoden 2025 aikana. Suunnitelman toimenpiteitä edistetään kunnissa kuntakaavoituksella ja yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. liikennejärjestelmätyön seurantaryhmä, MYR-ilmastovastuujaosto, alueidenkäytön yhteistyöryhmä, Varsinais-Suomen liiton saaristotoimikunta.

2. Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta



10 2 0

Suomalainen väestö vanhenee, kun elinikä pitenee ja syntyvyys on alhainen. Kun maahanmuuton seurauksena väestö tulee heterogeenisemmäksi, tapahtuu samanaikaisesti useita muutoksia: väestö ikääntyy ja monimuotoistuu, ja eri väestöryhmien tarpeet muuttuvat. Uudet tavat tehdä töitä ja elää – vaikkapa monipaikkaisesti – luovat edellytyksiä muutokselle.

Varsinais-Suomen vision mukaan maakunta on vuonna 2040 jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta. Maakunnassa panostetaan syrjäytymiskehityksen ja yksinäisyyden vähentämiseen. Avoin asenneilmapiiri vahvistaa turvallisuutta. Yhteisöllinen ja monikulttuurinen yhteiskunta ammentaa osallisuudesta, taiteesta, kulttuurista ja ympäristöstä hyvinvointia, ja hyvinvoinnista elinvoimaa. Varsinais-Suomessa kukin pystyy osallistumaan sekä koulutukseen että työelämään, kykijensä mukaan, yhdenvertaisesti. Nämä tekijät houkuttelevat ihmisiä ja yrityksiä tulemaan ja jäämään Varsinais-Suomeen.



15. Tunnistetaan uusia yhteistyön, rahoituksen ja viestinnän keinoja, joilla voidaan vahvistaa maakunnan toimijoiden työtä heikommassa asemassa olevien väestöryhmien ja esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Heikommassa asemassa olevat väestöryhmät ovat ryhmiä, joiden on erilaisista syistä vaikea saada ääntään kuuluksi, osallistua tai vaikuttaa maakunnan toimintaan. Syyt voivat liittyä esimerkiksi kieleen, henkiseen tai fyysiseen toimintakykyyn, tai vaikkapa kulttuuriin tekijöihin. Muutoksen täytyy lähteä tarvelähtöisesti liikkeelle niin, että kunkin ryhmän erityiset tarpeet tunnustetaan yhdessä ryhmän edustajien kanssa. Syrjäytymisellä puolestaan tarkoitetaan yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle jäämistä ja yhteiskunnallista huono-osaisuutta. Usein syrjäytymiseen liittyy myös sosiaalista, taloudellista ja terveydellistä osattomuutta ja eriarvoisuutta. Kaikessa julkisessa palvelussa tulee erityisesti panostaa ihmisten kohtaamiseen. Näin voidaan välttää sellaista syrjäytymistä, joka johtuu yhteiskunnan sulkeutumisesta, ihmisten elinpiirin kaventumisesta ja siitä seuraavasta yksinäisyydestä.

Vuonna 2025 tietoa järjestöjen ja hyvinvointialueen yhteistyöstä jaettiin muun muassa MYR-järjestöjaoston kokouksissa, esimerkiksi Varha-sovellusta esiteltiin. Jaoston työskentely mahdollisti eri sektoreille toimivien järjestöjen keskinäiset tapaamiset ja yhteistyön. Syyskuussa järjestöjaosto järjesti kansanedustajatapaaminen ja välitti viestiä järjestökentän tärkeydestä sekä rahoitustarpeesta. Lisäksi järjestettiin lähes 70 henkeä koonnuttu järjestöfoorumi-tapahtuma, jonka aiheena oli ”yhteistyön uusi aika”.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-järjestöjaosto.



16. Rakennetaan tehokasta kotouttamistoimintaa: otetaan maahanmuuttajat osaksi yhteiskunnan toimintaa ja tuetaan opiskelua ja työllistymistä.

Maakunnan väestönkasvu perustuu suurimmalta osin vieraskielisten määrän kasvuun. Maahanmuutto ja kansainvälisyys ovat tärkeitä voimavaroja niin kansalaisyhteiskunnalle kuin elinkeinoelämällekin. Tehokkaalla ja osallistavalla kotoutumisella maahanmuuttajien osaaminen ja potentiaali saadaan osaksi hyvinvoivaa Varsinais-Suomea.

Opastamisen ja osallistamisen lisäksi tulee tunnistaa osaaminen ja panostaa osaamisen kehittämiseen. Ensisijaisena tavoitteena on työllistymisen edellytysten parantaminen.

Vuodelta 2025 Varsinais-Suomen ELY-keskus on mukana kotoutumisen ja asettautumisen alueellista kehittämistä, yhteistyötä ja seuranta. ELY-keskus edisti kansainvälisten opiskelijoiden ja heidän perheenjäsentensä asettautumista sekä työllistymistä maakunnassa. Alueellisessa maahanmuuton, asettautumisen ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmässä käsiteltiin opiskeluperusteiseen maahanmuuttoon liittyviä epäkohtia ja edistettiin viranomaisten, yhdistysten ja kansainvälisten opiskelijoiden yhteistyötä mm. kokonaistilanteen kartoittamiseksi ja uusien ratkaisujen löytämiseksi.

Turun kaupungin ja ELY-keskuksen yhteinen Purje-hanke toimeenpani käytännön toimia mm. työharjoittelupaikkojen ja uusien työllistymispolkujen luomiseksi.

ELY-keskus tuki Varsinais-Suomen työllisyysalueita TE-palveluiden siirryttyä kuntien vastuulle. Yhteistyön tavoitteena oli varmistaa maahanmuuttajille tarjottavan kotoutumiskoulutuksen mahdollisimman sujuva siirto työllisyysalueille jatkamalla vanhoja hankintoja vuonna 2025. Koulutusten siirto onnistui alkuvuonna kohtalaisesti ja kesään mennessä työllisyysalueet saavuttivat viime vuoden volyymin ja kertyneet jonot koulutuksiin oli saatu purettua.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-koulutusjaosto.



17. Rakennetaan varsinaissuomalaisen osallisuuden toimintamalleja, jotka tukevat aktiivista kansalaisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Osallisuus tarkoittaa tunnetta, joka syntyy, kun ihminen kokee olevansa osa yhteisöä. Osallisuus ilmenee yhteisön jäsenten keskinäisenä arvostuksena, tasavertaisuutena ja luottamuksena siihen, että asioihin voi vaikuttaa. Osallisuus ei synny itsestään vaan vaatii yhteisiä toimintatapoja, avoimuutta ja tekoja. Onnistuminen osallisuuden vahvistamisessa tukee aktiivista kansalaisuutta, jossa yhdistyy vaikuttaminen ja yhteiseksi hyväksi toimiminen, mutta myös vastuun ottaminen ja osallistuminen yhteisten asioiden hoitoon. Aktiivisen kansalaisuuden edistäminen huomioi kaikkien väestöryhmien vahvuudet ja valjastaa ne käyttöönsä olivatpa ne innovatiivista osaamista, elämäkokemusta tai kansainvälistä näkemystä osana vapaaehtoistoimintaa, harrastuksia tai kunnan toimintaa.

Vuonna 2025 MYR-järjestöjaosto viesti yhdistisyhteistyön tavoista esimerkiksi järjestöfoorumi-tapahtuman ja Järjestöuutisia maakunnassa -uutiskirjeen kautta. Lisäksi se edisti tuottamiensa työkalujen käyttöönottoa, mm. yhdistysohjelmamalli kunnille, ja siten osallisuuden huomioimista yhä useamman kunnan strategioissa ja ohjelmissa. Järjestöt ovat toimineet monipuolisina arjen osallisuuden ja syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien osallisuuden tukemisen avaintoimijoina.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-järjestöjaosto.



18. Korostetaan väestön monikielisuuden vahvuuksia ja mahdollisuuksia palveluissa, matkailussa ja yritystoiminnassa.

Asukkaiden hyvinvointi syntyy siitä, että hyväksymme moninaisuuden. Haluamme, että Varsinais-Suomessa kaikilla on hyvä olla kielestä ja taustasta riippumatta. Maakunnan erityisvahvuus on kaksikielisyys ja ruotsinkielisyyden hyödyntäminen, mutta maakunnan luonne ja väestö huomioiden yhä enemmän myös laaja kansainvälisyys ja monikielisyys.

Vuonna 2025 Monikielisyys oli osa esimerkiksi Varsinais-Suomen liiton saaristotoimikunnan työtä läpileikkaavasti. Toimikunta seuraa muun muassa matkailun työvoiman saatavuutta huomioiden kielellisen näkökulman.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. Varsinais-Suomen liiton saaristotoimikunta-



19. Toteutetaan selvitys osallistavan ja ennakoivan maakunnallisen palveluverkkosuunnittelun tarpeista ja mahdollisuuksista.

Varsinais-Suomen kuntakenttä on monipuolinen ja rikas: kuntien koko ja vahvuudet vaihtelevat suuresti. Monet kunnat voisivat hyötyä erityisosaamista edellyttävillä aloilla kuntarajat ylittävistä 36 palvelurakenteista. Tässä kohdin kunnan kaikki toiminnot nähdään palveluina, ei yksin perinteisesti palveluiksi luettavat toiminnot. Uudenlaisten yhteistyömallien avulla kunnille voidaan luoda mahdollisuus jakaa vastuita eri teemoissa ja kehittää keskinäistä osaamisen vaihdantaa palvelujen ja toiminnan laadusta tinkimättä sekä resurssitehokkuutta edistäen. Tärkeää on, että kunkin kunnan omat lähtökohdat ja toimintaympäristö huomioidaan malleja kehitettäessä.

Vuonna 2025 Lounaistieto jatkoi palvelupistetietokannan perusylläpitoa palvelimellaan. Lisäksi Lounaistieto toteutti AKKE-rahoitteista palveludata-hanketta palvelutietojen laadun parantamiseksi.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto.



20. Varmistetaan kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyöllä, että molempien tuottamat palvelut ovat vahvasti ja tunnustetusti osana kuntien palveluvalikoimaa.

Kunnan taloustilanne asettaa raamit sille, missä laajuudessa sen on itse mahdollista tuottaa palvelut, joita se tarjoaa kuntalaisilleen. Koska kunnan ei ole mahdollista tuottaa kaikkia tarvitsemiaan palveluita itse, sen tulee mahdollistaa muiden toimijoiden tuottamat palvelut osana kunnan palveluvalikoimaa. Olennaisessa roolissa palvelun tuottajina ovat kolmannen sektorin toimijat, eli erilaiset järjestöt ja yhdistykset. Yhteistyön vahvistamiseksi kehitetään erilaisia sopimus- ja kumppanuusmalleja ja -mallipohjia, jaetaan tietoa ja tuodaan toimijoita ja verkostoja yhteen.

Vuonna 2025 Yhteistyö Varsinais-Suomen kulttuuritoimikunnan ja Kulttuurin kunnissa -verkoston välillä lisääntyi. Kolmannen sektorin toimijat olivat mukana asiantuntijoina tehden tunnetuksi omaa paikallista sektoriaan. Kulttuurifoorumi toimi kohtaamispaikkana laajalle kulttuurikentälle. Ryhmillä on huomattava rooli kulttuuriasioiden vahvistajana mm. tiedottamisessa ja tapahtumayhteistyössä.

Järjestöjaostolla oli vuonna 2025 kuntayhteistyön teemavuosi, jonka aikana käsiteltiin kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyötä erityisen paljon. Työryhmät (osaaminen-työryhmä ja julkisen sektorin yhteistyötyöryhmä) vierailivat kunnissa ja edistäneet kuntien ja -3. sektorin yhteistyötä. Jaoston julkisen sektorin yhteistyötyöryhmä ja viestintätyöryhmä laativat kuntien yhdistysyhteishenkilöille kyselyn yhteistyömuodoista.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kulttuurifoorumi ja kulttuuritoimikunta, MYR- järjestöjaosto.



21. Varmistetaan mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen.

Teknologian kehitys muuttaa työelämää ja osaajatarpeita. Monien ammattien ja työtehtävien sisällöt muuttuvat, osa työtehtävistä lakkaa olemasta, uusia töitä syntyy erityisesti korkeaa osaamista vaativille aloille ja suorittavan työn arvostusta tulee vahvistaa ja parantaa näihin tehtäviin liittyviä olosuhteita ja sisältöjä. Samanaikaisesti työn murros muuttaa työn tekemisen muotoja. Jatkuvasta oppimisesta puhuttaessa painopiste onkin muuttuvassa työelämässä ja sen synnyttämässä osaamistarpeissa sekä työuran aikaisessa oppimisessa. Jatkuvan oppimisen keskiössä on oppilaitosten työelämäyhteistyö kaikissa muodoissaan.

Vuoden 2025 aikana toimenpide eteni aktiivisesti, esimerkiksi taiteen ja kulttuurin opetukseen kiinnitettiin huomiota. Oppilaitosten jäsenet ovat mukana Varsinais-Suomen kulttuuritoimikunnassa.

Metsäkeskus järjesti metsäalan ammattilaisilla ja metsänomistajille runsaasti ajankohtaista koulutusta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ennakointiakatemia, kulttuurifoorumi ja kulttuuritoimikunta, Lounais-Suomen metsäneuvosto.



22. Vahvistetaan ja rakennetaan lisää suoria rekrytointikanavia ja työharjoittelumalleja oppilaitosten ja yritysten välille.

Vastavalmistuneiden työllistymisen tuki on kiinteä osa ammatillisen, ammattikorkea- ja yliopistotasaisen koulutuksen perustoimintaa niin laadukkaana ja oikea-aikaisena ohjauksena kuin erilaisten työllistymisväylien muodossa. Käytännössä väyliä työelämään voidaan rakentaa kohtauttamalla paikallisia yrityksiä ja harjoittelu- tai lopputyöpaikkaa etsiviä korkeakouluopiskelijoita ja hyödyntämällä työelämän aitoja oppimisympäristöjä. Työelämässä oppiminen korostuu opintojen päättövaiheessa, jolloin opiskelija usein myös siirtyy oppisopimussuhteeseen varsinkin ammatillisella puolella ja vie tutkinnon sitä kautta loppuun. Työharjoittelumalleja ja rekrytointikanavia tulee kehittää eri puolilla Varsinais-Suomea, sillä tämä on erinomainen keino yritykselle varmistaa henkilön sitouttamisen työpaikkaan ja maakuntaan.

Vuonna 2025 useat oppilaitokset toteuttivat rekrytointimessuja ja eri alojen rekrytointitilaisuuksia yhdessä työelämän ja työllisyyspalvelun kanssa. Usealla oppilaitoksella on työelämäpalvelu- tai vastaava yksikkö, jonka kautta pidetään yhteyttä suoraan työelämään ja toisinpäin. Esimerkiksi kun yrityksissä on rekrytointitarve, yhteyksien kautta etsittiin oppilaitosten opiskelijoita.

Alueen oppilaitoksien, Turun työllisyysalueen ja työllisyyspalveluiden yhteistyö eri kunnissa tiivistyi uusien työllisyyspalveluiden myötä. Työelämässä oppiminen ja projektit ovat arkipäivää oppilaitoksissa, ja näiden kautta saavutettiin tuhansia yhteyksiä, jotka tukivat nopeaa työllistymistä ja vastasivat työelämän rekrytointitarpeisiin.

Vakka-Suomen ja lähialueen äkillisen rakennemuutoksen (ÄRM) rahoituksella käynnistettiin Vakka-Suomen elinvoimaklusteri -hanke, joka tukee uusien yhteistyömuotojen kehittämistä Vakka-Suomen alueella yritysten ja oppilaitosten välillä. Turun AMK käynnisti keskustelut muutamien varsinaissuomalaisen kuntien elinvoimatoimijoiden kanssa uusista tavoista toteuttaa yritys- ja työelämäyhteistyötä korkeakoulutusta kuntien alueilla.

Turun yliopistolla on käytössä työelämäpalvelut, joka tarjoaa rekrytointikanavan koko yliopiston tasolla. Tiedekunnat, laitokset ja oppiaineet tekevät suoraan yhteistyötä julkisten ja yksityisten organisaatioiden kanssa sekä rekrytointien että työharjoitteluiden osalta. Osassa yhteistyö on vakiintunutta ja tiivistä (työharjoittelun osalta esimerkiksi sosiaali- ja terveysalat sekä psykologia ja yritys- ja yhteistyön osalta esimerkiksi tekniikka, kauppatieteet ja luonnontieteet). Muilta osin yliopisto pyrkii tukemaan eri keinoin monitieteistä yhteistyötä mm. ennakointiakatemian kumppanien kanssa. Yhteistyö rakentui ja vahvistui vuoden aikana osana jokapäiväistä toimintaa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ennakointiakatemia.



23. Muodostetaan oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä edistäviä ekosysteemejä.

Ekosysteemi on tietyn alan tai tavoitteen ympärille muodostunut, toisistaan riippuvien ja hyötyvien toimijoiden verkosto. Varsinais-Suomen yritykset ja elinkeinot tarvitsevat monipuolista osaamista, joten oppilaitosten ja yritysten yhteistyön kehittäminen on luontevaa ja tarpeellista. Ekosysteemiajattelun lähtökohtana on oppilaitosten palveluroolin kehittäminen eri puolilla maakuntaa.

Vuonna 2025 aikana Terveyskampus Turun strategia ja toimintamalli 2026–2030 päivitettiin ja verkoston rakenne muutettiin nykytilannetta paremmin vastaavaksi. Kampuksen tahtotila on keskittyä ajankohtaisiin ja tulevaisuuden sote-haasteisiin teemojen ja niistä muodostettavien työryhmien avulla. Strategian mukaan kampus pyrkii mm. tuomaan tutkimus, koulutus ja innovaatio -ekosysteemin toimijat yhteen luodakseen uudenlaista toimintakulttuuria ja innovatiivisia ratkaisuja sosiaali- ja terveys- sekä hyvinvointialueille. Myös Business Turun strategia on uudistettu kuluvan vuoden aikana. Strategiassa kuvataan uusia ekosysteemejä, kuten naisten terveyden edistämisen ekosysteemi (Women's Health Hub Finland), josta tavoitellaan Euroopan merkittävintä ja vetovoimaisinta naisten terveyden ja hyvinvoinnin innovaatiokeskittymää. Verkoston toiminta käynnistettiin toukokuussa 2025.

Turun yliopiston temaattinen ohjelma Health, Diagnostics and Drug Discovery järjesti verkostoitumis- ja törmäytystapahtuman naisten terveyteen liittyvien uusien hankeideoiden löytämiseksi yhdessä InFLAMES –lippulaivan ja Business Turun kanssa. Oppilaitosten ja yritysten välisen yhteistyön edistämiseksi Varsinais-Suomessa on käynnistetty myös kvanttitekniikan hyödyntämiseen tähtäviä toimenpiteitä, joiden katsotaan edistävän etenkin biolääketieteellisen kuvantamisen ja lääkekehityksen TKI-toimintaa.

Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteiseen Suomen Akatemian rahoittamaan InFLAMES -lippulaivaekosysteemiin kuului vuonna 2025 400 tutkijaa, yli 150 yritys-yhteistyöprojektia ja noin 40 yritys-yhteistyöhön kytkeytyvää väitöskirjatutkijaa. Projektien ja yhteistyön kautta muodostuu pitkäkestoisia kumppanuuksia yritysten kanssa. InFLAMES järjestää lisäksi ideakilpailuja, joissa tutkijat arvioivat tutkimuksensa innovaatiopotentiaalia yhdessä Turun yliopiston innovaatiopalveluiden kanssa. Parhaat ideat etenevät InFLAMES PoC-rahoitukseen ja R2B-hankkeisiin, mikä vahvistaa ekosysteemiä ja tutkimuslähtöistä yrittäjyyttä.

Business Turun Älykkään meriteollisuuden ja meriliikenteen verkosto käynnisti toimintansa toukokuussa 2025. Verkosto yhdistää Turun seudun yritykset, korkeakoulut ja organisaatiot edistämään älykkäiden ratkaisujen kehittämistä ja yhteistyötä alueen meriklusterissa. STEAM Turku (pääpartneri Turun kaupunki) luo uusia yhteistyömuotoja kasvatukseen ja opetuksen palvelukokonaisuuden, korkeakoulujen, yritysten ja muiden toimijoiden välille. Samalla se pyrkii luonnontieteen ja tekniikan alan vetovoiman vahvistamiseen. Meyer Turun vetämä ja Business Finlandin rahoittama NEOLEAP-veturiohjelma kehitti laaja-alaista yritysten sekä yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä ja uudenlaista tapaa toimia.

Kampustoiminta (Teknologia-, Terveys- ja Kulttuurikampus) jatkui. Elinkeinojaosto seurasi tulevien elinvoimakeskusten kasvupalveluiden ekosysteemien kehittämistä liittyen oppilaitosten ja yritysten yhteistyöhön.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, MYR-elinkeinojaosto.



24. Parannetaan kulttuurin monialaista saavutettavuutta ja tuetaan kuntien kykyä ja osaamista tuottaa, hankkia ja mahdollistaa kulttuuri- ja taidepalveluja.

Kulttuuri on kunnan peruspalvelu: kunnan lakisääteinen tehtävä on järjestää kulttuuritoimintaa, joko yksin tai yhteistyössä muiden kanssa. Kunnilla pitää olla riittävät resurssit kulttuuritoiminnan järjestämiselle. Kulttuurin ja luovien alojen verkostojen toimintaa sekä maakunnallista kulttuurin, luovien ja muiden alojen yhteistyötä tulee vahvistaa. On tärkeää mahdollistaa kuntalaisille lähellä tuotettu taide ja kulttuuri ja kannustaa näiden käyttämiseen. Näin parannetaan myös paikallisten taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä ja säilytetään taiteen paikallinen omaleimaisuus. Kulttuuripalveluiden tulee myös olla saavutettavissa tasapuolisesti maakunnan eri alueilla, osana kaikenikäisten maakunnan asukkaiden arkea.

Vuonna 2025 Kulttuuriympäristöryhmä (kulttuuri) järjesti seminaarin ”Sisäilma ja rakennusperintö”, joka oli suunnattu mm. kuntien viranhaltijoille ja sai myös kansallista näkyvyyttä. Museon informaatioportaali oli vuonna 2025 laajasti käytössä viranomaisilla. Kulttuuriympäristöä koskevaa inventointitietoa tuotettiin erilaisten hankkeiden yhteydessä, myös uudemman rakennusperinnön osalta. Kunnat hyödyntävät tuotettua tietoa esimerkiksi kaavoituksessa. Tietoa kulttuuriympäristön hoitoon liittyvistä avustuksista jaettiin ja Kultun toiminnalla tähdätään kulttuuriympäristön arvojen säilyttämiseen, mikä mahdollistaa kohteiden säilymisen elinvoimaisena ja luo mahdollisuuden esimerkiksi yritystoiminnalle ja identiteetin rakentumiselle. ELY-keskus järjesti Rakennussuojelun tulevaisuus -työpajakokonaisuuden. Julkisen taiteen teosten kokoaminen yhteen tietokantaan on käynnissä.

Resurssien väheneminen haastaa mahdollisuutta syventää ja erikoistua kulttuuri- ja taidepalveluihin.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kulttuurifoorumi ja kulttuuritoimikunta, MYR- järjestöjaosto, kulttuuriympäristöryhmä.



25. Lisätään kuntien yhteistyötä ulkoilu-, liikunta- ja retkeilypaikkojen kokonaisuuden kehittämiseksi ja laaditaan kehittämisen tueksi maakunnallinen ohjelma.

Virkistykseen ja retkeilyyn käytettävien ulkoilureittien ja kohteiden käyttö on lisääntynyt koko Suomessa ja myös Varsinais-Suomessa merkittävästi. Kyseisillä reiteillä ja kohteilla on käyttäjilleen merkittäviä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia, mutta ne myös rakentavat ja parantavat viihtyisää elinympäristöä. Historialliset, kulttuuriset ja esimerkiksi pyhiinvaellusreitit täydentävät maakunnan alueen reitistöä niin arkiulkoilun kuin matkailun tarpeiden näkökulmasta.

Vuonna 2025 Virma-palvelun ylläpitoa jatkettiin. Lounaistieto toteutti kaksivuotista EAKR-hankerahoitteista Digiretki-hanketta varsinaissuomalaisen retkeilydatan rikastamiseen ja kansallisen näkyvyyden parantamiseen sekä kuntien ja luontomatkaileuyritysten tukemiseen matkailun digitalisaatiossa.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto.



26. Tuetaan kunnissa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä kulttuurin, luonnon ja elinympäristön hyvinvointivaikutusten sekä terveellisten elintapojen ottamiseksi entistä vahvemmin osaksi maakunnan asukkaiden elämää.

Luonnossa oleskelu ja liikkuminen lisää tutkitusti ihmisten hyvinvointia ja terveyttä ja vähentää stressiä. Taide ja kulttuuri ovat tärkeitä hyvinvoinnin tekijöitä, mutta merkittäviä myös erilaisten sairauksien hoidossa ja kuntoutuksessa, sekä yksinäisyyden vähentämisessä. Terveelliset elämäntavat, lepo, liikunta ja ruoka auttavat jaksamaan ja nauttimaan elämästä sekä ennaltaehkäisevät sairauksien syntymistä. Varsinais-Suomessa on kaikki edellytykset kulttuurin, luonnon, elin- ja kulttuuriympäristön hyvinvointivaikutusten laajalle hyödyntämiselle. On tärkeää aikaisempaa vahvemmin tunnustaa näiden vaikutukset ihmisten hyvinvointiin paitsi strategia- myös toimenpidetasolla kunnissa ja maakunnallisesti.

Vuonna 2025 tiedonvaihtoa tehtiin ajankohtaisista aiheista järjestöjen ja kuntien toimesta osana muuta toimintaa. LCA-laskennan (Life Cycle Assessment) tuloksista viestittiin useissa. Flavoriassa tehtiin ruokaratkaisujen testauksia yritysten kanssa esimerkiksi uusien terveellisten välipalatuotteiden osalta. Paavo Nurmi-keskuksen ja Nufon (Nutrition and Food Research Center) yhteistyönä testattiin uusia palautusjuomatuotteita. WiseFood-hankkeen (pääpartneri Turun kaupunki, EAKR-rahoitus). Blue Products-hankkeessa (pääpartneri Varsinais-Suomen ELY-keskus) tehtiin tuotekehitystä ja jatkojalostusta erityisesti alihyödynnetyistä kaloista. Lisäksi uusi Bussiness Turku Oy:n Ruoka-alan TKI-toimintaa kiihdyttävät toimintamallit -hanke sai rahoituspäätöksen vuodesta 2026 alkaen. Hankkeessa jatketaan ruoka-alan innovaatiopotentiaalin tukemista erilaisin keinoin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö on jatkuvaa ja tapahtuu monissa kunnissa suunnittelun ja kaavoituksen välityksellä. Kaavoituksen ilmastovaikutusten arviointi on yksi osa hyvän ja terveellisen ympäristön suunnittelua. Maakunnan tasolla oli valmistelussa vaihemaakuntakaava, jossa teemana on vesin tilan parantaminen, erityisesti Saaristomeren tilan muutoksilla on merkittäviä hyvinvointivaikutuksia.

Yleisölle suunnattu kulttuuriympäristötiedon jakamiseen tarkoitettu Raari.fi -palvelu julkaistiin ja avoimeen käyttöön tarkoitettu kulttuuriympäristötieto tavoittaa yhä laajemmin käyttäjajoukon. Lisäksi verkostot järjestivät työpajoja ja keskustelutilaisuuksia verkossa mutta myös paikan päällä järjestettäviä tapahtumia, kuten Paimion jokilaakson maisemanhoitohankkeen maisemakävelyt, alueellisen vastuumuseon muinaisjäänköskävelyt ja valtakunnallisen ikkunapäivän tapahtumat.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR- järjestöjaosto, ruokakehittäjien foorumi, alueidenkäytön yhteistyöryhmä, kulttuuriympäristöryhmä.

3. Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta



Yhteiskunta muuttuu ja verkostomainen valta voimistuu maailmassa. Asiat eivät enää tapahdu ”jossain muulla”, vaan ”täällä”, meidän kaikkien keskuudessa ja monesti mobiililaitteiden kautta heti käsissämme ja tiedossamme. Päätöksentekoon ja vaikuttamiseen täytyy kehittää uudenlaisia, kansalaisia lähellä olevia viestintä- ja toimintamahdollisuuksia.

Varsinais-Suomen vision mukaan maakunta on vuonna 2040 yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta. Varsinais-Suomessa tunnustetaan yhteistyön merkitys ja luodaan pitkäjänteisesti ja vuorovaikutteisesti kaikille yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua maakunnan kehittämisen eri kokonaisuuksiin ja vaiheisiin. Yhdessä tekeminen on huolellista valmistautumista päätösten tekoon – joko osana virallista päätöksentekomenettelyä tai osana erilaisten yhteistyöryhmien kehittämistoimintaa. Valmistautuminen perustuu laajan yhteistyön lisäksi tietoon, joka on tutkittua ja perusteltua: vertaisarvioitua tutkimustietoa, asiantuntijatietoa tai näitä täydentävää kokemustietoa. Kun puhalletaan yhteen hiileen, on osallistuminen mielekästä ja vaikuttaa lopputulokseen.



27. Lisätään verkostojohtamisen osaamista ja rakennetaan Varsinais-Suomen kumppanuusfoorumista maakunnan organisaatioiden aktiivisesti yhdessä tuottama verkostojen ja tavoitteellisen yhteiskehittämisen kokonaisuus.

Varsinais-Suomen maakuntaohjelmaa toteuttavan Varsinais-Suomen kumppanuusfoorumin vaikuttavuuden vahvistamiseksi sen ympärille kootaan avaintoimijoiden ryhmä, joka yhdessä kehittää erityisesti viestinnän kumppanuusmallia ja -rakenteita. Tavoitteena on, että maakunnallisella kumppanuusviestinnällä on käytössään sen tarvitsema osaamisresurssi ja että kumppanuusfoorumi verkostoineen tunnetaan maakunnan kehittäjäorganisaatioissa. Yhteiskehittämisen avulla verkostoissa mukana oleminen ei ole vain osallistumista ja viestintää, vaan myös yhteisluomista. Silloin käyttäjä on aktiivinen osa toiminnan, hankkeiden ja yhteisten panostusten kehittämistä.

Vuonna 2025 Ruokakehittäjien foorumi kokoontui aktiivisesti ja verkosto kasvoi. Verkoston jäsenten toimintaa esiteltiin ja tiloihin sekä testialustoihin tutustuttiin. Lisäksi verkosto linkittyi muihin ruoka-alan verkostoihin kansallisesti ja kansainvälisesti.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ruokakehittäjien foorumi.



28. Otetaan käyttöön konkreettisia keinoja ja malleja aktiivisen kansalaisuuden ja keskustelun lisäämiseksi yhteistyössä muun muassa vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa.

Jokaisella maakunnan asukkaalla tulee olla halutessaan mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi. Hyvät perustiedot ja -taidot madaltavat kynnystä osallistua, mikä puolestaan lisää hyvinvointia. Jokainen meistä voi oppia aktiiviseksi osallistujaksi, mutta tarvitsemme sekä koulutusta että viestintää eri mahdollisuuksista, erityisesti tarve korostuu nuorissa ikäluokissa. Työ vaatii alueen eri toimijoiden, eli esimerkiksi julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja yksityisen sektorin välistä yhteistyötä. Tärkeässä roolissa ovat kansalaisopistot, kansanopistojen ja kesäyliopistojen kurssit, vapaaehtoisprojektit, historialliset tutkimukset, kartoitukset tai erilaiset talkoot, joihin asukkaita pyydetään mukaan.

Vuonna 2025 tavoitetta edistettiin muun muassa We make transition! -hankkeen (pääpartneri Suomen Itämeri-Instituutti, Interreg Baltic Sea Region -ohjelma) aktiivisen kansalaisuuden kehittämistyön kautta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-järjestöjaosto.



29. Parannetaan palvelumuotoilulla erityisesti julkisen sektorin osaamista tuottaa saavutettavaa ja selkeäkielistä digitaalista tietoa.

Palvelumuotoilu tarkoittaa palvelujen kehittämistä ja suunnittelemista käyttäjälähtöisesti, käyttäjän näkökulmasta ja mieluusti yhdessä käyttäjän kanssa. Jotta maakunnan asukkaiden olisi helppoa ja houkuttelevaa osallistua maakunnan yhteisten asioiden kehittämiseen, on julkisella sektorilla edelleen tarpeen kiinnittää erityistä huomiota viestinnän eli käytettävän kielen selkeyteen ja viestintäkanavien saavutettavuuteen. Valmisteilla olevista asioista tulee viestiä riittävän aikaisessa vaiheessa ja siellä, missä asukkaat ovat.

Toimenpiteeseen liittyviä toimia ei raportoitu verkostojen toimesta vuonna 2025. Arviointi perustuu muuten vuonna 2025 kerättyyn asiantuntija tietoon.

Elinvoimaa yrittäjämäisellä osaamisella – kehittämismalli kuntiin -hankkeessa rakennettiin palvelumuotoilun työkalut ja tavat yrittäjyyskasvatukseen kehittämiseen yhteistyössä kuntien, oppilaitosten ja yrittäjien kanssa. Elinvoimaa yrittäjämäisellä osaamisella -kehittämismalli on kunnille suunnattu työkalu yrittäjyyskasvatukseen strategiseen kehittämiseen. Se keskittyy kuntien elinvoiman vahvistamiseen yrittäjyyskasvatuksen avulla ja tukee kunnan elinvoimatyötä yrittäjämäisen osaamisen näkökulmasta. Malli on prosessi, joka tarjoaa kunnalle selkeät askelmerkit ja joukon helppokäyttöisiä menetelmiä ja työkaluja. Prosessin ytimessä on tiimi, johon kuuluvat kunnan toimijoiden ja oppilaitosten edustajien lisäksi yrittäjiä ja muita työelämän sekä kolmannen sektorin edustajia. Kehittämismalli auttaa varmistamaan, että yrittäjyyskasvatus ei jää erilliseksi toiminnaksi vaan integroidaan osaksi oppilaitosten ja kuntien rakenteita, ja toimintakulttuuria, mikä on ratkaisevaa pitkäjänteisen vaikuttavuuden kannalta. Palvelumuotoilu on auttanut parantamaan julkisen sektorin osaamista aiheessa, vaikka digitaalinen tieto ei ollutkaan hankkeen keskiössä.

Hankkeen toteuttamisessa avainroolissa olivat hankkeeseen sitoutuneet pilottikunnat Paraisten kaupunki ja Naantalın kaupunki.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana -.



30. Vahvistetaan julkisen sektorin vuorovaikutusosaamista ja toteutetaan kokeiluja, jotka tukevat tekemisen demokratiaa myös kausiasukkaat huomioiden.

Tekemisen demokratiassa tunnustetaan kansalaisten kasvava osaaminen ja tahto vaikuttaa. Kansalaisille annetaan mahdollisuus ja lupa osallistua yhteisten asioiden suunnitteluun ja toteutukseen joko suoraan tai erilaisten yhdistysten tai organisaatioiden kautta. Maakuntaohjelmatyön teemoissa toimijoiden keskinäinen riippuvuus on vahvaa ja onnistuminen edellyttää voimien yhdistämistä. Useiden vuosien monialaisissa prosesseissa yhteistoiminnallinen hallinta ja sen toimintamallien osaaminen on avainroolissa.

Toimenpiteeseen liittyviä toimia ei raportoitu verkostojen toimesta vuonna 2025. Arviointi perustuu vuonna 2024 avainorganisaatioiden kautta raportoituun tietoon.

Vuonna 2024 raportoitiin, että monessa arviointiin osallistuneessa organisaatiossa haluttiin kohdata asiakkaat ja sidosryhmät myös kasvokkain ja lisätä keskustelua. Tätä varten laadittiin osallisuussuunnitelmia ja perustettiin erilaisia neuvottelukuntia ja yhteistyöryhmiä. Henkilöstöä koulutettiin erilaisia asiakaspalvelutilanteita varten. Oppilaitokset osallistivat opiskelijoita ja henkilökuntaansa aktiivisesti oman toimintansa kehittämiseen.

Kunnissa tapahtuva yhdistysyhteistyö, neuvottelukunnat ja foorumit, osallistava budjetointi, osallisuuskoordinaattorit sekä hankkeiden toimenpiteet (esimerkiksi Suomen Itämeri-Instituutin We Make Transition! -hanke) ovat vieneet tekemisen demokratiaa, julkisen sektorin vuorovaikutusosaamista ja osallistumisen arkipäiväisyyttä eteenpäin. Tekemisen demokratia on olennainen osa esimerkiksi paikallista kylä- ja Leader-toimintaa.

Systemaattinen osaaminen osallisuusprosesseista, aito yhteiskehittäjäyys, riittävät resurssit vuorovaikutteisen hallinnon järjestämiseen, vähemmän osallistuvien ihmisryhmien osallistumisen tukeminen sekä kansalaispätevyyden vahvistaminen vaativat kuitenkin jatkossakin työtä.

Arviointiin osallistuneet organisaatiot eivät raportoineet kausiasukkaiden osallistamisesta. Yleisesti avoimen viestinnän arveltiin kuitenkin tavoittavan myös kausiasukkaat.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana -.



31. Jaetaan avointa tietoa ja panostetaan sen hyödyntämiseen, parannetaan datan yhteentoimivuutta ja suositaan avoimen lähdekoodin ratkaisuja.

Tieto ja sen hyödyntäminen ovat keskeisessä asemassa digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Tiedon avoin saatavuus on toimivan digiyhteiskunnan lähtökohta. Avoimuuden lisäksi on tärkeää kehittää datan ja sen jakelun rajapintaratkaisujen yhteentoimivuutta. Näin eri tietolähteistä saatavaa dataa voidaan yhdistää helposti toisiinsa, mikä kasvattaa avoimen datan hyödynnettävyyttä ja arvoa liiketoiminnassa ja päätöksenteossa.

Vuonna 2025 Lounaistieto jatkoi tietopalveluidensa systemaattista ylläpitoa ja kehittämistä. Osana Location Innovation Hubin (LIH) toimintaa Lounaistieto edisti paikkatiedon hyödyntämistä yrityksissä ja julkisella sektorilla Varsinais-Suomessa. Maakuntakaavan avoimen lähdekoodin tiedonhallinta -hankkeessa Lounaistieto oli mukana rakentamassa kansallista rakennetun ympäristön digitalisaatiota maakuntakaavan osalta. Lounaistieto toteutti EAKR-rahoitteista Digiretki-hanketta, jossa parannetaan varsinaissuomalaisten retkeilykohteiden näkyvyyttä kansallisessa tietopalvelussa. Lounaistieto edisti myös avoimeen tietoon liittyvää yhteistyötä erityisesti aktiivisen tapahtumatöiminnan kautta. Vuoden päätaphtumana Aluetietofoorumin teemana oli tekoäly ja paikkatieto. Tilaisuus keräsi Vierailukeskus joen Putous-auditorion lähes täyteen. Lisäksi Lounaistieto lanseerasi uuden säännöllisen avoimen tiedon verkoston Dataklubi-webinaarisarjan sekä järjesti useita LIH:n tapahtumia.

Osana synteettisen terveystietojen ympärillä tapahtuvaa hanketoimintaa, Terveyskampus Turku valittiin toteuttamaan työ- ja elinkeinoministeriön johtaman Datatalouden kasvuohjelman kuudetta pilottia, joka keskittyy TKI-toiminnan lisäämiseen synteettisen terveystietojen keinoin. Turku Biolumaging ja Euro-Biolumaging ERIC panostivat voimakkaasti avoimeen tieteeseseen, datan jakamiseen ja avoimen lähdekoodin sovelluksiin. Organisaatiot osallistuivat yhdessä mm. infektio- ja syövän EU-rahoitteisiin ISIDORE- ja canSERV-projekteihin, joissa myös Turku Biolumaging on ollut erittäin menestyksellisen rahoitettujen projektien saamiseksi Suomeen ja Turkuun. Turku Biolumaging on aktiivisesti mukana Global Biolumagingin datahallinnan ja -jakamisen työryhmässä, joka parhaillaan kirjoittaa kansainvälistä ohjeistusta alalle. Turku Biolumaging myös vetää Suomen kuvantamisyhteisön dataryhmää. Lisäksi Turku Biolumaging kehittää suoraan avoimen koodin ratkaisuja kuva-analyysiin, tukee niiden ja datan julkistamista tutkijoita avustamalla ja työstää uusia verkkokäyttöisiä menetelmiä.

Nämä aiheet ovat merkittävä kehityskohde myös Turku Biolumagingin johtamassa Euro-Biolumaging Finland – majakkainfrastruktuurissa. Euro-Biolumaging ERIC:n kansainvälinen päämaja Turussa on myös mukana useissa alan EU-projekteissa, kuten FoundingGIDE, jossa kehitetään globaalia kuvadatan yhteentoimivuutta, ja organisaatio jätti vuonna 2025 useita uusia rahoitushakemuksia EU-konsortioprojekteihin tästä ja monesta muusta relevantista aihepiiristä. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen osana toimiva Auria tietopalvelu on jo pitkään panostanut avoimen lähdekoodin ratkaisuihin. Tähän liittyen tietopalvelu oli mukana valmistelemissa kansallisia ns. digitaalisen suvereniteetin kokonaisuuksia, jonka mukaisia hankkeita pyritään käynnistämään vuoden 2026 aikana.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, lääke- ja terveysteknologiaryhmä.



32. Kerrotaan päätöksenteon valmistelusta ja tehtyjen päätösten perusteluista ymmärrettävästi.

Hallinnollisen tekstin muotovaatimukset tekevät tekstistä joskus vaikeaa ymmärtää. Jos päätöksentekoa ja se perusteluja halutaan kuitenkin avata asukkaita laajemmin palvelemaan muotoon, on rinnalle tuotava selkeäkielisempää viestintää. Käytännössä kehittämistyössä ja hallinnossa tarvitaan osaamista siitä, miten selkeää ja ymmärrettävää viestintää valmistelussa olevien asioiden taustoista ja eri vaiheista tehdään. Avoin viestintä eri vaiheissa ja myös päätöksenteon perustelujen avaaminen lisäävät ennakoitavuutta, luotettavuutta ja osallistumisen mielekkyyttä.

Vuoden 2025 aikana verkostot edistivät päätöksenteon avoimuutta. Esimerkiksi kulttuurifoorumin pöytäkirjat olivat julkisesti nähtävillä, kansainvälisten asioiden foorumi panostaa jatkuvasti kansainvälisten asioiden päätöksenteon selkeyteen ja ilmastovastuujaosto viestii ja jakaa tietoa. Vesistökuunnostusverkosto viestii aktiivisesti jäsenilleen vesiensuojeluun, vesienhallintaan ja kunnostuksiin liittyvistä asioista.

Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelmaa päivitettiin vuoropuhelulla eri sidosryhmien kanssa. Alkuvuonna 2026 käynnistyvä MAL-kaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma edellyttää tiivistä vuorovaikutusta alueen toimijoiden kesken sekä selkeää viestintää. Vuorovaikutukseen ja viestintään on syytä kiinnittää jatkuvaa huomiota.

Alueidenkäytön yhteistyöryhmälle esitettiin säännöllisesti maakunnan liitossa valmisteilla olevia suunnitelmia ja selvityksiä sekä varmistettiin, että kunnissa ja valtion viranomaisilla on ajantasainen tieto asioiden sisällöstä ja tilanteesta. Lisäksi ELY-keskus piti ajankohtaiskatsauksia käynnissä olevasta valtionhallinnon uudistuksesta.

Kulttuuriympäristöryhmän kulttuuriympäristötieto on päätöksentekoon liittyvää taustatietoa, jonka jakaminen edistää päätöksenteon avoimuutta. Kulttuuriympäristöryhmään kuuluvat viranomaistahot lausuvat ja antoivat kulttuuriympäristöön liittyvää asiantuntijapalvelua päätöksenteon tueksi.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kansainvälisten asioiden foorumi, kulttuurifoorumi ja kulttuuri-toimikunta, liikennejärjestelmätyön seurantaryhmä, MYR- ilmastovastuujaosto, vesistökuunnostusverkosto, alueidenkäytön yhteistyöryhmä, kulttuuriympäristöryhmä.

4. Muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta



Teknologia ja uudet sovellukset valtaavat koko ajan alaa. Digitalisaatio sekä tuo mahdollisuuksia että luo eriarvoisuutta. Vauraus maailmassa keskittyy ja maapallon kuormitus kasvaa. Kun teknologia sulautuu kaikkeen ja talous- järjestelmät etsivät uusia suuntia, miten kasvu saavutetaan niin, että samalla hyvinvointi lisääntyy ja ympäristön tila paranee?

Varsinais-Suomen vision mukaan maakunta on vuonna 2040 muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta: kansainvälisesti tunnettu tieteen, kulttuurin ja yrittämisen innovatiivista yhteiskuntaa. Varsinais-Suomi on tasa-arvoisen digitalisaation ja osaamisen sekä työperäisen maahanmuuton edelläkävijä, joka kasvaa kestävästi keskimääräistä nopeammin. Maakunnan kasvu perustuu ensi sijassa osaamiseen, monipuoliseen elinkeinorakenteeseen, innovaatioihin ja digitalisaation menestyksekkääseen hyödyntämiseen. Näin Varsinais-Suomi houkuttelee uusia investointeja ja toimeliaisuutta.



33. Laaditaan maakunnallinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyön tiekartta, joka tuo yritykset, korkeakoulut ja julkisen sektorin yhteen.

Varsinais-Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi rakentuvat kestäväälle osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille, jotka syntyvät usean eri toimijan saumattoman yhteistyön tuloksena eri puolilla maakuntaa. TKI-tiekartan tavoitteena on luoda yhteiset suuntaviivat sille, että maakunnan yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä tutkimuslaitosten yhteistyö tuottaa kestäväää arvonlisäystä alueen kokonaishyvinvoinnille.

Vuonna 2025 verkostot toimeenpanivat monin eri tavoin Varsinais-Suomen TKI-tiekarttaa yhteistyössä yritysten, korkeakoulujen ja julkisen sektorin toimijoiden kanssa. Aiheeseen liittyvästä keskustelusta raportoivat muun muassa merialan asiantuntijaryhmä, MYR-elinkeinojaosto ja lääke- ja terveysteknologiaryhmä. Lounaistieto toteutti ja ylläpiti T&K-seurantaan oman tilastoseurantansa osana:

Varsinais-Suomen hyvinvointialue ja Business Turku Oy osallistuivat sosiaali- ja terveysministeriön johtaman kansallisen mallin rakentamiseen TKI-yhteistyön vauhdittamiseksi. Varha kuuluu STM:m ylläpitämään ja TKKI-johtajien verkostoon ja on sitä kautta mukana mallin valmistelussa. Valmistelu on osa kansallista Terveys- ja hyvinvointialan kasvuohjelman toimeenpanoa.

Kansainvälistä näkyvyyttä ja kumppanuuksia rakennettiin esimerkiksi ERIAFF-verkoston (The Network of European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry) kautta ja seuraamalla yhteistyömahdollisuuksia mm. S3-alustojen kumppanuuksissa (Älykäs erikoistuminen, Smart Specialisation). Lisäksi erilaisia hankkeita on alkanut, kuten uusi Turun AMK:n EU-rahoitteinen Scale up together! -hanke, joka on suunnattu maaseudun ruoka- ja matkailualan yrityksille, jotka haluavat kasvattaa liiketoimintaansa uusien tuotteiden ja palveluiden kautta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, MYR-maaseutujaosto, ruokakehittäjien foorumi, MYR-elinkeinojaosto.



34. Rakennetaan kokeilualustoja lupaaville uusille ideoille ja innovaatioille erityisesti lääke- ja terveysteknologian, sinisen talouden ja ruokaketjujen aloilla

Kokeilutoiminta on eri alojen palveluiden ja tuotteiden innovointia, kehittämistä ja testaamista oikeassa toimintaympäristössä. Maakunnassa esimerkiksi kunnat voivat mahdollistaa yrityksille ja tutkimus- ja kehitysyhtiöille fyysisiä tai virtuaalisia (digitaalisia) kokeiluja alueillaan ja kannustaa niihin. Kokeilualustoihin voidaan mahdollisesti liittää myös erityisesti jollekin ryhmälle suunniteltua koulutusta. Kokeilutoiminta on innovaatiotyön tärkeä osa – samoin siihen liittyvä ajatus, että kokeillaan nopeasti eikä pelätä epäonnistumisia.

Vuonna 2025 keskeisimpiä toimenpiteitä Lääke- ja terveysteknologiaryhmällä olivat synteettisen terveystieteen testialustan toiminnan käynnistäminen syyskuussa 2025. Osana EAKR-hanketta toteutettu testialusta palvelee terveystieteen tarpeissa niin yrityksiä kuin tutkijoita ja sitä kautta on mahdollista saada oikean kaltaista mutta anonymoivaa terveystietoa erilaisiin TKI-tarpeisiin. Toinen keskeinen toimenpide vuonna 2025 oli Turku Biomedicinein AKKE-rahoitteinen Saariston kuva –projekti, jolla terveyssektorin kuva-analyyssiratkaisuja muokataan sopivaksi meriympäristöön mm. Itämerentutkimuksen käyttöön. Projektissa aluetta kehitettiin ennakoitua laajemmin käsittäen myös mm. lämpötilamittausanalyysijä sekä vesien virtausanalyysijä ojissa. Lisäksi kesällä 2025 alkoi Turku Biomedicinein lähes 3-vuotinen EAKR-rahoitteinen Biogri-projekti, jossa kuva-analyyssiratkaisuja kehitetään digitaalisen maatalouden ja ympäristönseurannan tarpeisiin ja jossa kehitetään dronikuvausta. Molemmissa projekteissa on laajat ja poikkiteolliset alueelliset yhteistyöverkostot sekä korkeakouluista, yrityksistä että julkiselta sektorilta. Euro-Biomedicinein ERIC puolestaan aloitti EU-rahoitteisen RE-IMAGINE-CROPS-projektin, jossa kehitetään kuvantamislaitteita digitaalisen maatalouteen, mm. pelloilla käytettävää PET-kameraa yhdessä Turun PET-keskuksen kanssa. Tämä projekti ja Turku Biomedicinein mainitut projektit tekevät yhteistyötä.

A’Pelago tuki vuoden aikana sinisen talouden liiketoiminnan kehitystä Suomessa ja Itämeren alueella toimien alueen johtavana kiihdyttämönä tieteeseen perustuville sinisen talouden liiketoimintaratkaisuille.

EU:n maaseuturahoitus oli vahvasti mukana Varsinais-Suomen meriklusterin alihankintaverkostoissa toimivien yritysten investointien ja kehittämishankkeiden rahoittamisessa.

EAKR-rahoitteisessa LIRU-hankeessa (pääpartneri Turun yliopisto) pilotoitiin ja viimeisteltiin ruokaan, liikuntaan ja hyvinvointiin liittyviä palvelukokonaisuuksia yhdessä yritysten kanssa sekä integroitiin testialustojen toimintaa viestinnällisesti yhteen siten, että yritykset voivat hyödyntää testialustoja ns. yhden luukun periaatteella. Flavoria-alustan tunnettavuutta edistettiin aktiivisesti kansallisesti ja kansainvälisesti.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, MYR-maaseutujaosto, ruokakehittäjien foorumi.



35. Selvitetään kuntien digitaalinen kypsyys, tuetaan yrityksiä ja kuntia digitalisaation mahdollisuuksien tunnistamisessa ja niiden digikyvykkyyksien kehittämisessä.

Tieto ja digitaaliset prosessit ovat organisaatioiden menestyksen keskiössä. Digiteknologia muuttaa koko ajan viestintätapojamme ja sitä, miten elämme ja työskentelemme. Koronapandemian myötä tarve vauhdittaa Euroopan digitaalista siirtymää on käynyt ilmeiseksi. Maakunnan kehittämisen kannalta on tärkeää tasata digivalmiuksien eroja ja tukea takamatkalla olevia organisaatioita digikyvykkyyksien kehittämisessä.

Vuonna 2025 Yrityssalolla oli toiminnassa tekoälyyn perustuva yritysneuvojarobotti. Myös ruokakehittäjien foorumin jäsenet järjestivät lukuisia tapahtumia tekoälyyn liittyen.

Lounaistiedon Digiretki-hankeessa tuettiin kuntia retkeilydatan ylläpidossa Lipas-tietojärjestelmässä. AKKE-rahoitteinen Palveludata-hanke puolestaan tuki kuntia Palvelutieverannossa olevien tietojen ylläpitämisessä.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, ruokakehittäjien foorumi



36. Tehdään Varsinais-Suomesta maan yrittäjämönteisin maakunta: kutsutaan yritykset kehittämistoimenpiteisiin mukaan ja tuetaan yhteistyötä yritysten, kuntien ja kehitysyhtiöiden välillä.

Monet varsinaissuomalaiset kunnat ovat menestyneet erinomaisesti valtakunnallisissa kuntien yrittäjämönteisyyttä mittaavissa vertailuissa. Tämä luo hyvän pohjan tehdä Varsinais-Suomesta maan yrittäjämönteisin maa- kunta. Yrittäjämönteisyys lisää kuntien elinvoimaa, yhteiskunnan sopeutumiskykyä myös haastavissa tilanteissa, ja sitä kautta asukkaiden hyvinvointia. Yritysten mukaanotolla toimintaympäristön kehittämistoimenpiteisiin saadaan arvokasta tietoa niiden arjen toimintaa joustavoittavista toimista ja samalla voidaan tarjota konkreettista hyötyä yritysten kilpailukyyn lisäämiseen.

Vuonna 2025 eurooppalainen digitaalinen innovaationalusta HealthHub Finland (HHFIN) jatkoi toimintaansa ja osaltaan tuki oppilaitosten, yritysten ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä Suomessa. Varsinais-Suomessa innovaatioalustan jäseniä ovat Varha ja Business Turku Oy. Yrityksiä on kutsuttaessa saatu aikaisempaa laajemmin mukaan Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kehittämis- ja tohtorikoulutushankkeisiin (EU-rahoitus). Yrityksiä saatiin aiempaa paremmin mukaan myös Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan menestyksekkäisiin hankkeisiin. EU-rahoitteiset tutkimushankkeet on rakennettu niin, että yritys yhteistyö ja yritysten osaamistarpeiden huomioiminen ovat keskeisessä roolissa.

Myös InFLAMESin yritys yhteistyötä tukevat toimet madalsivat yrityskentän kynnystä tulla mukaan tutkimus- ja kehitystoimintaan ja lisäsivät tietoa tutkimusorganisaatioiden tarjoamista TKI-palveluista. Turku BioImaging jatkoi aktiivista työtä yritysten ja korkeakoulujen välisen yhteistyön kehittämisessä. Euro-BioImaging ERIC kehittää yhteistyötä omalla tahollaan, yhteistyössä Turku BioImagingin ja muiden toimijoiden kanssa mm. vaikuttamisen ja erilaisten tapahtumien ja toimielinten kautta.

Varsinais-Suomen kunnat menestyivät todella hyvin valtakunnallisissa kuntien yritysmyönteisyyttä mittaavissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Suomen Yrittäjien toteuttamassa kuntabarometrissä Lieto oli keskikokoisista kunnista ensimmäisellä sijalla kansallisesti.

Matkailun osalta elinkeinojaostossa kuultiin saaristomatkatiluyritysten ja kuntien näkemyksiä yhteisistä kehittämistoimenpiteistä.

MYR-maaseutujaosto tiivistä yhteistyötä alueellisissa ja alueiden välisissä kumppanuusverkostoissa EU:n maaseuturahoituksen vaikuttavuuden ja resurssien tehokkaan käytön varmistamiseksi. Keskeisenä yhteistyötahona olivat Team Finland verkosto, Leader-ryhmät ja kuntien elinkeinotoimet. Lisäksi jaosto kehitti yhteistyötä asiakkaan palvelupolun sujuvoittamiseksi kunnallisten ja seutukunnallisten yritysasiantuntijoiden, eri rahoitusohjelmista vastaavien ja Leader-ryhmien kanssa. Jaosto järjesti myös kohdennettuja koulutustilaisuuksia kuntien yritysneuvojille, pankeille ja tilitoimistoille. Leader-ryhmät ovat myöntäneet yrityksille ennätysmäärän kehittämis-, käynnistys- ja investointitukia.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. lääke- ja terveysteknologiaryhmä, MYR-elinkeinojaosto, MYR-maaseutujaosto.



37. Tehdään maakunnan elinkeinot ja osaaminen tutuiksi kansainvälisissä medioissa ja areenoilla.

Maakunnan kansainvälinen näkyvyys ja menestyminen vaatii rohkeaa ja strategista suunnitelmaa, resursseja ja valintaa keskittyä määrätietoisesti tiettyihin painopisteisiin. Tämä on mitä suuremmassa määrin niin julkisten toimijoiden kuin yritysmaailman yhteistyötä vaativa, pitkäjänteinen ponnistus. Maakunnalla on oman rakennemuutoshistoriansa nojalla jo nyt vahva rooli tällaisen yhteistyön rohkaisijana.

Vuoden 2025 aikana toimenpide eteni suunnitellusti osana kansainvälisten asioiden foorumin jokapäiväistä työtä. Merialan asiantuntijaryhmä jatkoi kansainvälistä messuosallistumista ja lisäsi monen kansainvälisen merialan hankkeen kautta varsinaissuomalaisten elinkeinon ja osaamisen kansainvälistä tunnettavuutta. MYR-

elinkeinojaosto hyödynsi Team Finland -verkostoa maakunnan esilletuomisessa kansainvälisille toimijoille.

ERIAFF-verkostossa (The Network of European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry) Turun yliopisto oli mukana perustamassa uutta ”Terveys-, ravitsemus- ja ruokainnovaatiot” -työryhmää ja koordinoi nyt ryhmän toimintaa. EAKR rahoitteisessa FinFoodNet-hankkeessa (pääpartneri Turun yliopisto) on luotu kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja ruokavienti-teemassa. Lisäksi Turun AMK on mukana Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin vetämässä, EU-rahoitteisessa Scale up together! -hankkeessa, jossa tuetaan mm. kestävästä maaseutuyrittäjyyttä. Siinä on mukana kumppaneita Virosta, Ruotsista ja Ahvenanmaalta.

Turun yliopisto näkyi kokoonsa nähden hyvin kansainvälisissä medioissa. Terveyskampus osallistui kansallisiin ja kansainvälisiin tapahtumiin tuoden turkulaista osaamista ja käytänteitä esille. Alueen yliopistot ja InFLAMES-lippulaiva saivat huomattavaa kansainvälistä näkyvyyttä sekä median että tieteellisten ja elinkeinoelämän foorumien kautta. Lippulaivan tutkijoille myönnettiin useita merkittäviä kansainvälisiä rahoituksia, mikä vahvistaa alueen profilia terveys- ja lääkekehityksen kärkialueena. Lisäksi InFLAMES edisti aktiivisesti alueen immunologisen tutkimuksen näkyvyyttä EU-tasolla järjestämällä Brysselissä tapahtumia, joissa tuotiin yhteen tutkijoita, yrityksiä ja päätöksentekijöitä. SuomiAreena, Lasten lääketiedepäivät Heurekassa ja Eurooppa Foorumi-panostukset ja yhteistyö potilasjärjestöjen sekä Lääketeollisuus ry:n kanssa vahvistivat alueen osaamisen kansallista ja kansainvälistä tunnettavuutta.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kansainvälisten asioiden foorumi, lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, ruokakehittäjien foorumi, MYR-elinkeinojaosto.



38. Luodaan kansainvälistyviä yrityksiä palveleva konsepti, jossa yhdistetään verkostoituminen, valmennus ja julkiset Team Finland -palvelut.

Konseptin avulla pyritään aktivoimaan potentiaalisia vientiyrityksiä julkisten palveluiden pariin ja hyödyntämään yritysryhmien synergioita kansainvälistymisvalmiuksien kehittämisessä. Tarjotaan yrityksille valmennusta, sparrausta ja verkotetaan yrityksiä keskenään sekä kansainvälistymisen asiantuntijoiden kanssa. Verkostojen avulla voidaan muodostaa laajempia kansainvälistymiseen tähtäviä yritysryhmiä, jotka ovat yksittäisiä yrityksiä kilpailukykyisempiä kansainvälisillä markkinoilla.

Vuonna 2025 Varsinais-Suomen ELY-keskus veti varsinaissuomalaisten toimijoiden Team Finland-verkosta. Tulevien elinvoimakeskusten kasvupalvelut tulevat panostamaan kansainvälistyvien yritysten palveluihin. Elinkeinojaosto käsitteli elinvoimakeskusten kehitystyötä ja sen mahdollisia vaikutuksia. Team Finland-organisaatioissa tapahtui paljon organisaatiomuutoksia, joiden lopulliset vaikutukset palvelukonseptiin ovat vielä epäselvät.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. merialan asiantuntijaryhmä, MYR-elinkeinojaosto.



39. Tuetaan paikkariippumattoman rekrytointikulttuurin käyttöönottoa ja poistetaan paikkariippumattoman työnteon esteitä.

Paikkariippumaton rekrytointi tarkoittaa, että työn suorittaminen ei ole paikkaan sidottua. Paikkariippumattomuus tukee myös monipaikkaisuuden tavoitteita ja se voi olla erityisesti mahdollisuus laajemmin kansallisten ja kansainvälisten osaajien houkutteluun. Paikkariippumattoman rekrytointikulttuurin käyttöönoton tukemiseksi tarvitaan ymmärrystä uudenlaisesta työskentelystä ja siihen liittyvistä tarpeista, mahdollisuuksista ja ehdoista. Lisäksi tarvitaan tehokkaita väyliä osaajien tavoittamiseksi.

Toimenpiteeseen liittyviä toimia ei raportoitu verkostojen toimesta vuonna 2025. Arviointi perustuu vuonna 2024 avainorganisaatioiden kautta raportoituun tietoon.

Anonyymi rekrytointi on joissain maakunnan organisaatioissa käytössä, ja monet pyrkivät edistämään erilaisista taustoista tulevien henkilöiden rekrytointeja.

Joustavat työnteon mallit ja hybridityömallit ovat käytössä laajalti. Nämä mahdollistavat työntekijöille monipaikkaisen työskentelyn ja paikkariippumattoman etätöyön. Monen organisaation työntekijät saattavat asua muualla kuin Varsinais-Suomessa. Osassa organisaatioista myös toisesta EU-maasta käsin tehtävä etätö on tietyin edellytyksin sallittua. Etätöyöskäytäntöjä on kirjattu hybridityön ohjeisiin.

Paikkariippumatonta työntekoa tukee myös se, että esimerkiksi erilaisia neuvontapalveluja tarjotaan monikanavaisesti, eikä aina tarvitse olla kasvotusten asiakkaan kanssa. Työnteon moninaisuutta tukevat myös esimerkiksi liikkuvat palvelut sote-alalla.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana -.



40. Ennakoidaan kärkitoimialojen osaamistarpeet ja kehitetään osaavan työvoiman saatavuutta.

Alueellinen osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointi yhdessä kansallisen ennakoinnin kanssa muodostaa perustan Varsinais-Suomen kärkialojen osaamistarpeiden tulevaisuustyölle. Varsinais-Suomessa ennakointityö tarkoittaa Ennakointiakatemian, oppilaitosten ja korkeakoulujen oman ennakoinnin sekä TE-hallinnon muodostamaa kokonaisuutta, jota tuetaan kansallisella ennakointitiedolla. Sen keskeinen tavoite on saada tulevaisuuden ennakoidut osaamistarpeet osaksi koulutuksen suunnittelua.

Vuoden 2025 aikana osaamistarpeita analysoitiin maakunnallisesti Varsinais-Suomen Ennakointiakatemian verkostoyhteistyön avulla. Osana yhteistyötä tehtiin esimerkiksi alakohtaiset tekoälyosaamisen tiekartat ja järjestettiin TKI- ja häiriöosaamisen ennakoiivat koulutusfoorumit, jotka tavoittelivat konkreettisia ratkaisuja erilaisiin osaamisen ja koulutuksen haasteisiin.

Myös merialan asiantuntijaryhmän jäsenet osallistuvat ennakointityöhön ja seurasivat mm. työ- ja elinkeinoministeriön käynnistämää meriteollisuuden osaamistarve-selvitystä. Selvityksellä pyritään ennakoimaan ja varmistamaan riittävä osaavan työvoiman saatavuus meriteollisuuden tarpeisiin. Turun kaupunki puolestaan on kutsunut koolle poikkileikkaavan ryhmän tilannekuvan muodostamiseen ja toimenpiteiden suunnitteluun. Lisäksi Ennakointiakatemian työn kautta Flavoria innovaatiofestivaaliin saatiin opiskelijoita pohtimaan kala-alan haasteita monista eri oppilaitoksista ja aloilta.

MYR-elinkeinojaosto käsitteli laajasti maakunnan tilaa, toimialojen talousnäkyviä sekä työvoiman saatavuutta etenkin kärkitoimialoilla. Ennakointi ja tulevaisuuskeskustelu on jatkunut kärkitoimialojen osaamistarpeiden tunnistamiseksi. Turun AMK:n vetämänä AKKE-rahoitteinen ENTEET- Ennakointitiedoin lähteet -hanke käynnistyi. Sen tavoitteena on relevantin ennakointitiedon hyödynnettävyyden ja saavutettavuuden parantaminen.

Lääke- ja teknologiaryhmän mukaan osaavan työvoiman saatavuuteen vaikuttaminen on osoittautunut haastavaksi, koska koulutusohjelmien uudistumissykli yliopistolla on pitkä. Siksi olemassa olevien ohjelmien koulutussisältöjen on oltava ajan tasalla ja jatkuvaa vuoropuhelua tulee käydä yritysten kanssa. Esimerkiksi InFLAMES ja siihen liittyvät tohtorikoulutuspilotti ImmuDocs ja tutkijatohtorihjelma IMMUFELLOW suunniteltiin tiiviissä yhteistyössä yritysten kanssa. InFLAMESin ja Turun Biotiedekeskuksen BioBridge Career Fair -tapahtuma kokosi yhteen useita yrityksiä ja noin 400 tutkijaa, tarjoten suoran kanavan yritysten rekrytointitarpeiden ja osaamisen kohtaamiseen. Lisäksi Turku Bioluminescence oli aktiivisesti mukana perustamansa Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteisen kuvantamisen kansainvälisen maisteriohjelman koordinoinnissa ja kehityksessä.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. ennakointiakatemia, MYR-koulutusjaosto, lääke- ja terveysteknologiaryhmä, merialan asiantuntijaryhmä, ruokakehittäjien foorumi, MYR-elinkeinojaosto.



41. Luodaan olosuhteet, jotka edistävät toimijoiden kiinnittymistä alueelle ja viestitään kansallisesti ja kansainvälisesti hyvistä elämän ja yrittämisen edellytyksistä Varsinais-Suomessa: palveluista, työ- ja tutkimusympäristöstä, turvallisuudesta ja ainutlaatuisesta ympäristöstä.

Varsinais-Suomi tarjoaa osaajille ja yrityksille erinomaiset puitteet hyvään elämään ja menestykseen. Maakunnan toimivat hyvinvointipalvelut, puhdas ympäristö, infrastruktuuri, koulutus, tutkimus, taide- ja kulttuurikenttä sekä innovatiivinen teknologia ovat vahvuuksia, joilla Varsinais-Suomi voi kilpailla koulutetusta työvoimasta. Kyse on samalla alueellisesta pitovoimasta, joka muodostuu useista erilaisista komponenteista. Osaajien ja asukkaiden kiinnittyminen Varsinais-Suomeen edellyttää hyvistä elämän edellytyksistä huolehtimista ja niistä viestimistä.

Vuonna 2025 muun muassa kansainvälisten asioiden foorumi osallistui toimenpiteen toteutukseen ja viestintään aktiivisesti.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. kansainvälisten asioiden foorumi.



42. Otetaan käyttöön ja etsitään keinoja, joilla luonnon monimuotoisuutta parannetaan yritysten ja kuntien vastuullisuus- ja kestävyystavoitteiden kautta.

Luonnon monimuotoisuus, eli biodiversiteetti, tarkoittaa ekosysteemien lajien ja geenien kirjoa maailmassa tai tietyssä luontotyypissä. Luonnon monimuotoisuuden merkitys elämälle maapallolla on kiistämätön, ja keskeinen tekijä myös kaikelle ihmisen toiminnalle. Biodiversiteetti on kuitenkin jatkuvasti köyhtymässä ja suurimpia syitä tälle ovat erilaiset ihmistoiminnan vaikutukset. Yritysten ja kuntien luontokestävällä toiminnalla voidaan saavuttaa merkittäviä edistysaskeleita monimuotoisemman luonnon edistämiseksi.

Vuoden 2025 aikana Kuntien kanssa tehtiin yhteistyötä toimenpiteen parissa ja kannustettiin kuntia luonnon monimuotoisuuden parempaan huomioimiseen.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. vesistökuunnostusverkosto.



43. Tehdään Varsinais-Suomesta kestävä matkailun edelläkävijämaakunta.

Varsinais-Suomi on monipuolinen matkailualue, jossa korostuvat samanaikaisesti luontokohteet, kuten Saaristo- meri, saaristo ja kansallispuistot, sekä kaupunkikohteet. Näissä kohtaavat paikallis- ja kaupunkikulttuuri, Suomen historia sekä maakunnan monipuolinen ruokakulttuuri. Varsinais-Suomi saaristo-, luonto- ja kulttuurimatkailun kohteena huomioi laaja-alaisesti matkailun eri muodot, kuten esimerkiksi maaseutu-, pyörä-, ruoka- ja lähimatkailun, sekä terveyst-, liikunta- ja kulttuurimatkailun. Kestävä matkailun kehittäminen on yritysten, kuntien, asukkaiden ja alueorganisaatioiden yhteinen tavoite.

Vuonna 2025 Varsinais-Suomen kulttuuritoimikunnassa ja Kulttuuria kunnissa verkostossa tuotiin esille alueellisia kohteita ja matkailutapahtumia, ja keskusteltiin tarpeesta saada varsinaissuomalaisen kulttuurin näkyväksi tekemiseen lisää resursseja. Lounaistieto toteutti kaksivuotista EAKR-hankerahoitteista Digiretki-hanketta varsinaissuomalaisen retkeilydatan rikastamiseksi ja kansallisen näkyvyyden parantamiseksi. Hankkeessa tuettiin myös kuntia ja luontomatkaileuyrityksiä luontomatkaileun digitalisaatiossa.

Matkailufoorumin yhteisen tiekarttatyön osana erityisesti seudulliset kehittämiskeskukset ja Visit-organisaatiot edistivät matkailun kestävyttä mm. aktiivisen hanketyön avulla. Toimintaa nivottiin yhteen yhteisessä koordinaatioryhmässä. Varsinais-Suomessa on kaikki edellytykset tavoitteen toteutumiseen: täällä yhdistyvät saariston vetovoima, digitaaliset ratkaisut ja laaja yhteistyöverkosto. Alueen kehitys on linjassa myös valtakunnallisten tavoitteiden kanssa, mutta erityisesti Turun saaristo profiloituu kansainvälisesti kiinnostavana kestävä matkailun kohteena. Visit Turku Archipelago sai vuoden 2024 lopulla Sustainable Travel Finland (STF) -merkin, joka edellyttää laajaa sitoutumista kestävyteen. Alueen STF-sertifioitujen yritysten verkosto on yksi vahvimmista Suomessa.

Maaseutujaosto edisti Varsinais-Suomen maaseutu- ja saaristomatkaileua linjassa Varsinais-Suomen matkailuelinkeinon kehittämisen tiekartan 2.0 kanssa. Pääpainona on matkailuyritysten osaamisen, verkostoitumisen sekä tuotekehityksen ja tuotteistuksen lisääminen ruokamatkailun näkökulmasta. Vahva panostus matkailun kehittämiseen näkyi matkailuyritysten yritysryhmähankkeina. Lisäksi Leader-ryhmät rahoittivat maatilamatkaileua,

pyörämatkailua ja luontokohteiden kunnostusta. EU:n ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rahoittamassa Luomua Länsi-Suomesta -hankkeessa (pääpartneri ProAgria Länsi-Suomi ry) lisättiin paikallisten luomutuottajien viestintäosaamista ja siten luomun brändäystä. Tuotteistaan viestivät alkutuottajat lisäävät lähiruoan ja tilapuohtien näkyvyyttä ja samalla maakuntamatkailua.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. avoimen tiedon verkosto, kulttuurifoorumi ja kulttuuritoimikunta, matkailufoorumi, Varsinais-Suomen liiton saaristotoimikunta, MYR-maaseutujaosto.



44. Kunnat, valtio ja maanomistajat toteuttavat yhdessä luonnon monimuotoisuutta lisääviä toimenpiteitä ja perustavat riittävän kattavan suojelu- sekä viherrakenneverkoston.

Monimuotoinen luonto tuottaa meille kaikille elintärkeitä palveluja, joita kutsutaan ekosysteemipalveluiksi. Ekosysteemipalveluihin kuuluvat muun muassa sellaiset ihmistoiminnalle keskeiset asiat kuin ruoka, pölytys, ravinteiden kierto, puhtaan juomaveden saatavuus ja tulvien torjunta, raaka-aineet, hiilinielut, puhdas hengitys- ilma, lääkkeet sekä virkistys ja terveys. Monimuotoisen luonnon ylläpito ja luonnon tilan parantaminen perustuu riittävän kattavaan ja toisiinsa kytkeytyvään suojelu- ja viherrakenneverkoston.

Vuonna 2025 verkostot työskentelivät aiheen parissa laajasti. Esimerkiksi Saaristomerityössä tuettiin kuntia kunnostushankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa ja osana Lounais-Suomen metsäohjelman toimeenpanoa toteutettiin Oripään ja Pöytyän kuntametsiin kestävään vesienhallintaan liittyviä mallikohteita. Kuitenkin haasteena nousivat esiin toimien riittävyys, jatkuvuus sekä viherrakenteen kytkeytyvyys.

EU:n maaseuturahoituksen yleishyödyllisillä ympäristö- ja ilmastotoimenpiteillä lisättiin luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä paikallisella tasolla: mm. lumo -leikkipuisto, vieraslajien poistot, ennallistamistoimet.

Vesistökuunnostusverkosto edisti maaperän hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta ja vesistöjen tilaa parantavien toimien käyttöönottoa Varsinais-Suomessa Pellon perintö (John Nurmisen Säätiö), Ilmakas- (Valonia, maaseutusrahoitus) ja Luomua Länsi-Suomesta (ProAgria Länsi-Suomi) -hankkeiden avulla lisäten viljelijöiden (maanomistajien) tietoisuutta uusista toimenpiteistä ja viljelytekniikoista. Saaristomeren valuma-alue -hankkeiden (Haltuun Aurajoki, Paimionjoen pilottialueen Saaristomeri-ohjelmien toteuttaminen ja edistäminen) avulla viljelijöille tuotiin tutuksi vesistöjen tilaa parantavia toimenpiteitä sekä tuettiin toimenpiteiden, kuten kosteikkojen, toteuttamisessa. Hankkeilla saatiin kartoitettua mahdollisia kohteita, joissa näitä toimenpiteitä olisi mahdollista jatkossa toteuttaa sekä viestittiin viljelijöille näistä mahdollisista toimista.

Toimenpiteen toteutuksessa mukana mm. MYR-ilmastovastuujaosto, MYR-maaseutujaosto, vesistökuunnostusverkosto, Lounais-Suomen metsäneuvosto.

5. Kumppanuusbarometri

Kumppanuusbarometri on osa maakuntastrategian seurantaa Varsinais-Suomessa. Barometri selvittää varsinaissuomalaisten toimijoiden arviota Varsinais-Suomen maakuntastrategian tavoitteiden toteutumisesta. Kysely lähetetään Varsinais-Suomen liiton sidosryhmille, mutta sitä välitetään myös avoimesti liiton viestintäkanavissa.

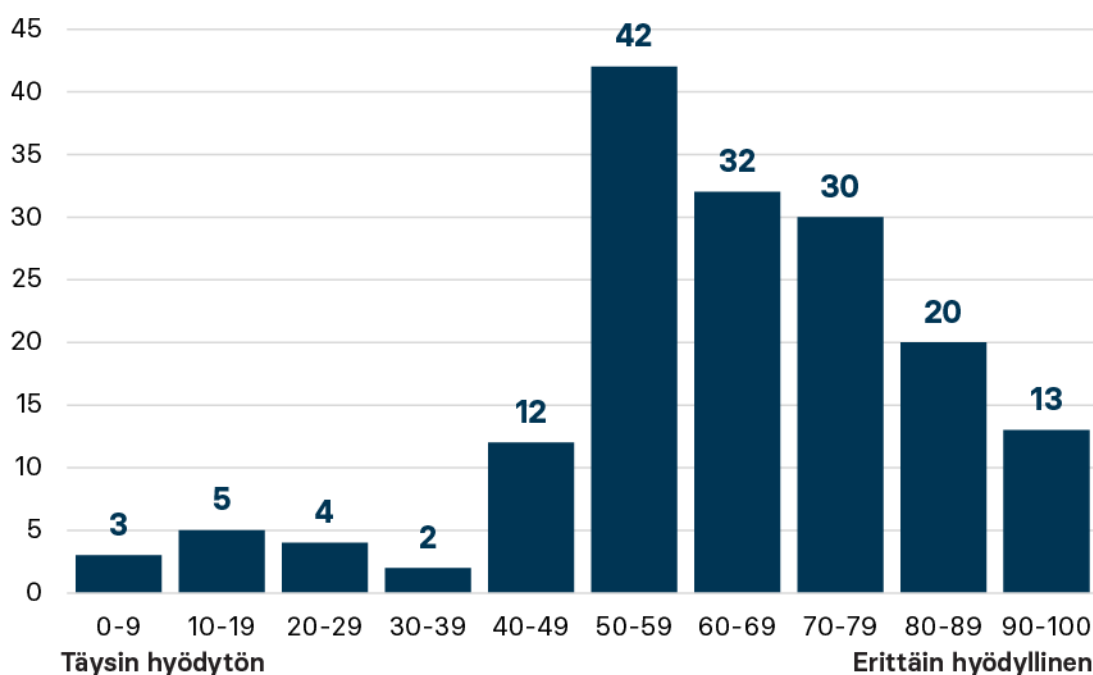
Kumppanuusbarometri on toteutettu Varsinais-Suomessa vuodesta 2014 saakka. Aikaisempina ohjelmakausina barometri on antanut varsin positiivista palautetta kumppanuustyön onnistumisesta, ja kaudella 2018–2021 yli 80 % vastaajista piti maakuntastrategian ytimessä olevaa kumppanuusajattelua onnistuneena. Kysely uudistettiin kokonaan maakuntaohjelmakaudelle 2022–2025, joten suora vertailtavuus aikaisempiin tuloksiin ei ole enää mahdollista.

Uusittu kumppanuusbarometri koostuu vastaajan taustaa selvittävästä kysymyksistä sekä 16 maakuntastrategiasta johdetusta väitteestä. Väitteiden osalta vastaajat arvioivat, kuinka hyvin väitteet vastaushetkellä toteutuvat maakunnan kehittämiseen liittyvässä yhteistyössä, ja kuinka tärkeänä he pitävät väitteen asiaa maakunnan hyvän tulevaisuuden kannalta. Tulokset antavat tärkeää tietoa muun muassa kumppanuustyön vaikutuksista ja siitä, miten relevantteja maakuntastrategiaan kirjatut tavoitteet ovat.

Maakuntaohjelman tavoitteiden toteutumista vuonna 2025 arvioinut kumppanuusbarometri toteutettiin aikavälillä 10.12.2025–9.1.2026. Kyselyyn vastasi 225 henkilöä. Vastaajista noin kolmannes työskentelee kunnissa tai kuntayhtymissä. Seuraavaksi eniten vastaajia oli järjestöistä ja yhdistyksistä (19 %), yrityksistä (16 %) sekä korkeakouluissa tai oppilaitoksissa (12 %). Vastaajista 17 % on mukana jossakin kumppanuusverkostossa ja 28 % on osallistunut Kumppanuusfoorumin tilaisuuksiin.

Kumppanuusbarometrin vastaajat pitivät maakuntastrategiaa toteuttavan kumppanuustyön selvästi useammin hyödylliseksi kuin hyödyttömäksi. Kysyttäessä kumppanuustyön hyödyllisyyttä asteikolla 0–100 kaikkien vastausten keskiarvo oli 63, ja suurin osa vastaajista antoi hyödyllisyydestä selvästi keskimääräistä suuremman arvion. Huomionarvoista on, että selvästi hyödyttömänä kumppanuustyötä piti vain hyvin harva vastaaja.

Miten hyödylliseksi koet maakuntastrategiaa toteuttavan kumppanuustyön? (0=täysin hyödytön, 100=erittäin hyödyllinen)



Maakuntastrategian tavoitteiden toteutumista tarkasteltiin tavoitteista johdetun väittämän avulla. Parhaiten vastaajien mielestä toteutui tavoite koulutusmahdollisuuksien monipuolisuudesta ja saatavuudesta. Vastaajien mielestä myös huipputuotteiden ja -palvelujen valmistusta, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen monipuolisuutta sekä asukkaiden hyvinvointiin panostamista painottavat tavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Sen sijaan kaupunki- ja maaseutualueiden kehittäminen tasapuolisesti sekä maataloustuotannossa tehtävät toimet Saaristomeren tilan parantamiseksi koettiin riittämättömiksi. Myös eri väestöryhmien osallistumismahdollisuuksissa ja kestävässä liikkumistavoissa nähtiin yhä paljon kehitettävää. Tavoitteiden toteutumisen osalta tulokset olivat hyvin saman suuntaisia kuin vuotta aiemmin.

Kysyttäessä eri tavoitteiden merkitystä maakunnan hyvän tulevaisuuden kannalta nousi Varsinais-Suomen kehittämisessä merkittäväksi tavoitteeksi niin ikään koulutusmahdollisuuksien monipuolisuus. Tärkeänä pidettiin myös kuntien välistä yhteistyötä sekä huipputuotteiden valmistusta globaaleille markkinoille. Vähiten merkittävänä kehittämistavoitteena puolestaan pidettiin kansalaisten osallistumista päätöksentekoon sekä kaupunki- ja maaseutualueiden tasapainoista kehittämistä. Myös tältä osin tulokset vastasivat hyvin edellisen vuoden kumppanuusbarometria.

Maakuntastrategian tavoitteiden toteutuminen vastaushetkellä

Vastausten keskiarvo (0=eri mieltä, 100=samaa mieltä)

Kouluttautumismahdollisuudet ovat monipuolisia ja kaikille avoimia	65,1
Varsinais-Suomessa tehdään huipputuotteita ja -palveluja globaaleille markkinoille	64,2
Varsinais-Suomessa panostetaan asukkaiden hyvinvointiin monipuolisilla kulttuuri-, ulkoilu- ja liikuntapalveluilla	63,0
Kuntien toimiva yhteistyö tuottaa asukkaille parempia palveluja	58,8
Varsinais-Suomessa syntyy ympäristöystävällistä liiketoimintaa	58,6
Varsinais-Suomi on kansainvälisesti houkutteleva maakunta	58,4
Varsinais-Suomessa tehdään innovaatioita, jotka ratkaisevat globaaleja ympäristöhaasteita	57,1
Varsinaissuomalaiset yhteistyöverkostot toimivat aktiivisesti, uudistuvat ja rakentavat uusia yhteyksiä	55,0
Päätöksentekoon tarvittava tieto on saatavilla helposti ja avoimesti	50,3
Alueiden suunnittelussa ja kaavoituksessa sovitetaan yhteen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset näkökulmat	49,0
Kansalaisosallistuminen vaikuttaa päätöksenteon valmisteluun	47,6
Kestävät liikkumisen tavat mahdollistavat toimivan arjen koko maakunnassa	46,5
Taloukasvu tapahtuu luonnon kanssa sopusoinnussa	45,7
Kaikki väestöryhmät osallistuvat hyvinvoivan Varsinais-Suomen rakentamiseen	40,0
Maataloustuotannossa tehtävät toimet ovat riittäviä Saaristomeren tilan parantamiseksi	39,0
Kaupunki- ja maaseutualueita kehitetään tasapainoisesti	39,0

Maakuntastrategian tavoitteiden merkitys maakunnalle

Vastausten keskiarvo (0=pieni, 100=suuri)

Kouluttautumismahdollisuudet ovat monipuolisia ja kaikille avoimia	72,7
Kuntien toimiva yhteistyö tuottaa asukkaille parempia palveluja	72,6
Varsinais-Suomessa tehdään huipputuotteita ja -palveluja globaaleille markkinoille	71,0
Taloukasvu tapahtuu luonnon kanssa sopusoinnussa	70,9
Varsinais-Suomi on kansainvälisesti houkutteleva maakunta	70,2
Varsinais-Suomessa panostetaan asukkaiden hyvinvointiin monipuolisilla kulttuuri-, ulkoilu- ja liikuntapalveluilla	68,9
Varsinais-Suomessa syntyy ympäristöystävällistä liiketoimintaa	68,4
Varsinais-Suomessa tehdään innovaatioita, jotka ratkaisevat globaaleja ympäristöhaasteita	66,3
Maataloustuotannossa tehtävät toimet ovat riittäviä Saaristomeren tilan parantamiseksi	65,5
Kestävät liikkumisen tavat mahdollistavat toimivan arjen koko maakunnassa	65,1
Kaikki väestöryhmät osallistuvat hyvinvoivan Varsinais-Suomen rakentamiseen	64,0
Varsinaissuomalaiset yhteistyöverkostot toimivat aktiivisesti, uudistuvat ja rakentavat uusia yhteyksiä	63,7
Alueiden suunnittelussa ja kaavoituksessa sovitetaan yhteen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset näkökulmat	63,6
Päätöksentekoon tarvittava tieto on saatavilla helposti ja avoimesti	62,7
Kaupunki- ja maaseutualueita kehitetään tasapainoisesti	60,2
Kansalaisosallistuminen vaikuttaa päätöksenteon valmisteluun	58,9

6. Rahoitusportfoliot

Varsinais-Suomen rahoitusportfoliot kuvaavat, miten maakunnassa jaettava, viranomaisten hallinnoima ja Varsinais-Suomeen kohdistuva rahoitus jakaantuu erityisesti maakuntaohjelmasta nousevien asiakokonaisuuksien välillä. Seuranta toteutuu Varsinais-Suomen liiton, Varsinais-Suomen ja Keski-Suomen ELY-keskuksien ja Turun kaupungin yhteistyössä.

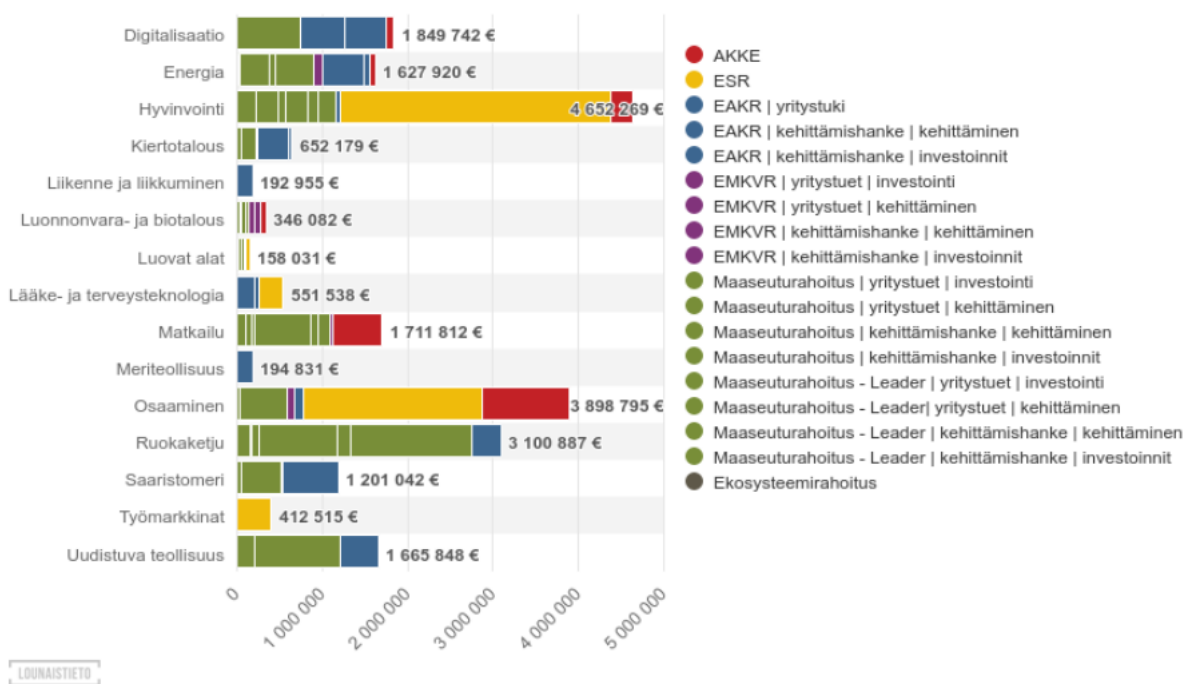
Euroopan unionin rahoituskaudella 2021–2027 mukana seurannassa olevat rahoitusohjelmat ovat:

- AKKE Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemisen määräraha
- EAKR kehittämishankkeet, investointihankkeet ja yritystuet (Etelä-Suomi)
- ESR+ kehittämishankkeet ja yritystuet (Länsi-Suomi)
- Maaseuturahoituksen kehittämishankkeet, investointihankkeet, yritystuet, Leader-hankkeet
- EMKVR kehittämishankkeet, investointihankkeet, yritykset ja yleishyödylliset toimijat
- Turun kaupungin ekosysteemisopimus, Innokaupungit

Rahoituksen jakaminen portfolioihin on yksi tapa seurata maakuntaohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutusta. Portfolioiden avulla rahoitus tehdään näkyväksi ja tuetaan viranomaisten keskinäistä yhteistyötä rahoituksen suuntaamiseen liittyen. Portfoliot eivät sisällä kaikkein pienimpiä myönnettyjä rahoituksia ja niiden antama euromääräinen summa on kokoava ja suuntaa antava. Ne sisältävät alkuperäisessä päätöksessä myönnetyn rahoituksen määrän. Lisätietoja seurannasta: www.varsinais-suomi.fi/portfoliot.

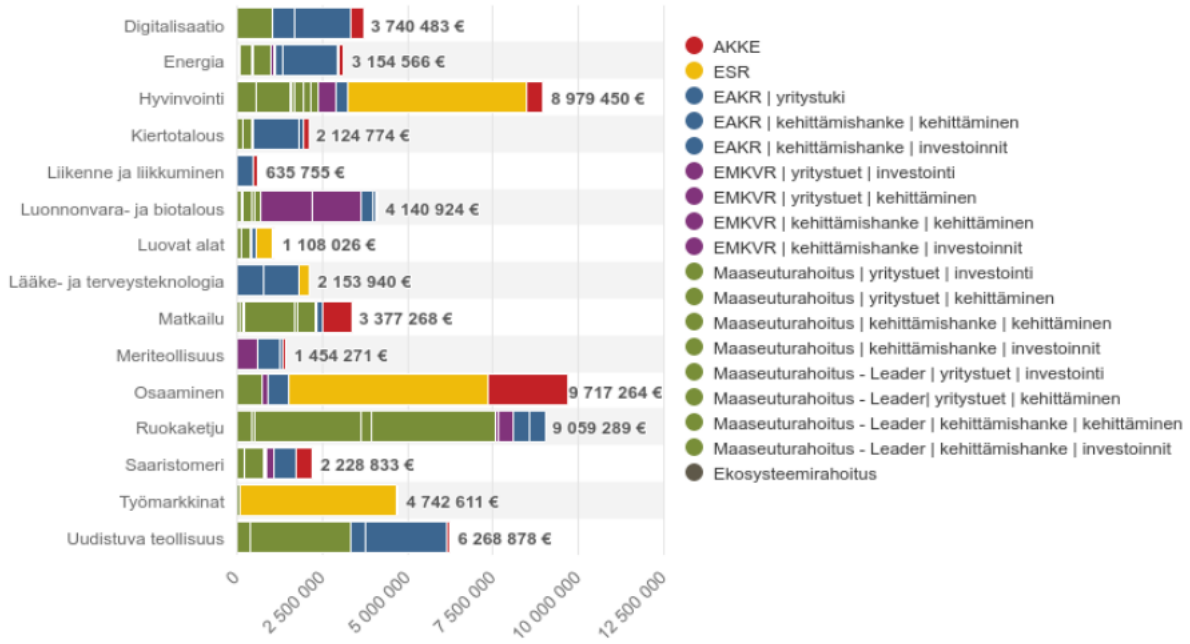
Eniten rahoitusta vuonna 2025 myönnettiin portfolioseurannan mukaan hyvinvointiin ja osaamiseen liittyviin hankkeisiin. Sen sijaan seuratuista rahoituslähteistä rahoitusta ohjautui vuoden aikana vain vähän luovien alojen ja liikenteen ja liikkumisen sekä meriteollisuuden hankkeisiin.

Hankkeille myönnetty rahoitus Varsinais-Suomessa 2025 (€)



Koko ohjelmakaudella 2022–2025 rahoitusta myönnettiin portfolioseurannan mukaan eniten osaamiseen, ruokaketjuihin sekä hyvinvointiin liittyviin hankkeisiin.

Hankkeille myönnetty rahoitus Varsinais-Suomessa 2022-2025 (€)



LOUNASTIETO

Liite:

Varsinais-Suomen maakuntaohjelman 2022–2025 toimenpiteet ja tavoitteet yhdistettynä maakuntasuunnitelman visioihin

TAVOITE	TOIMENPIDE	
PUHTAIDEN RATKAISUJEN, INNOVAATIOIDEN JA KESTÄVÄN KASVUN HIILINEUTRAALI EDELLÄKÄVIJÄ		
<p>1. Maakunnan kilpailupotentiaali ja innovaatio-kyvykyys moninkertaistuu, kun korkeakoulujen, toisen asteen oppilaitosten, yritysten, julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyö synnyttää ratkaisuja globaaleihin ympäristöhaasteisiin.</p> <p>2. Bio- ja kiertotalous on kannattavaa liiketoimintaa. Uudet bio- ja kiertotalouden toimialamme sekä hiilineutraali energijärjestelmä ovat vankassa asemassa maakunnan elinkeinorakenteessa.</p> <p>3. Itämeren alueen ympäristö- ja ilmastokestävin maatalous puolittaa ravinnevalumat ja parantaa Saaristomeren tilan tyydyttävästä hyvään.</p> <p>4. Kaupungit ja maaseudut toimivat tasapainoisesti rinnakkain ja kehittyvät omista lähtökohdistaan käsin.</p> <p>5. Sujuvat liikkumisratkaisut edistävät toimivaa ja kestävää arkea koko maakunnassa.</p>	<p>1 Tuodaan vihreän siirtymän innovaattorit ja sijoittajat yhteen kokeilemaan uusia toimintamalleja ja -tapoja ja etsimään avauksia yhteistyölle.</p> <p>2 Toteutetaan pilotointi- ja demonstraatiokohteita, joilla edistetään alueen ympäristö- ja ilmasto- ja ilmastohaasteiden ratkaisujen kaupallistamista ja levittämistä.</p> <p>3 Vauhditetaan kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja julkisten hankintojen avulla.</p> <p>4 Perustetaan kuntien kanssa yhteistyössä paikallisia ja alueellisia bio- ja kiertotalousekosysteemejä.</p> <p>5 Rakennetaan hiilineutraalia energijärjestelmää Varsinais-Suomen ilmastotiekartan mukaisesti.</p> <p>6 Tehdään Varsinais-Suomesta maatalouden kestävien ratkaisujen pilotointialue: lisätään vaikuttavimpien viljelymenetelmien käyttöä ja kokeillaan ennakkoluulottomasti uusia ratkaisuja.</p> <p>7 Tuotetaan avoin Saaristomeren ja sen valuma-alueen seuranta- ja monitorointijärjestelmä, joka hyödyntää ravinnevaluma- ja ravinnekuormitustietoja.</p> <p>8 Tehdään varsinaissuomalaisesta ympäristövastuullisesti tuotetusta ruoasta vahva brändi.</p> <p>9 Lisätään maatalouden virtojen hyödyntämistä biolaitoksissa, lannan prosessointia, sekä edistetään sekoitevelvoitteen käyttöönottoa.</p> <p>10 Tehdään Varsinais-Suomesta monipaikkaisuuden edelläkävijä, jossa on myös saaristossa ja maaseuduilla hyvä digitaalisten ja liikkumisen yhteyksien saatavuus.</p> <p>11 Kehitetään maakunnan laajuinen joukkoliikennejärjestelmä, joka muodostuu seudullisista ratkaisuista ja eri liikennemuotojen solmupisteistä.</p> <p>12 Edistetään ja kokeillaan uusia kestäviä liikkumisen tapoja ja logistiikan ratkaisuja.</p> <p>13 Huolehditaan, että maakunnassa ja maakunnasta liikkuminen on sujuvaa.</p> <p>14 Parannetaan pyöräliikenteen yhteyksiä ja edellytyksiä koko maakunnassa.</p>	
	JOKAISELLE HYVINVOINNIN MAHDOLLISUUKSIA TARJOAVA YHTEISÖLLINEN MAAKUNTA	
	<p>6. Väestöryhmien potentiaali tunnustetaan ja hyödynnetään osallisuutta ja sosiaalista hyvinvointia tukien.</p> <p>7. Saavutettava ja tehokas, tunnistettuihin tarpeisiin perustuva palveluverkko toimii arjen tukena. Ennaltaehkäisevään tukeen panostetaan koko elämänkaaren ajalla.</p> <p>8. Maakunnan korkea ja monipuolinen osaaminen kanavoituu alueen hyvinvoinniksi. Jatkuvaa oppimista ja elämäkokemusta arvostetaan.</p> <p>9. Väestö voi hyvin. Ainutlaatuisella monimuotoisella luonnolla, elinympäristöllä, aktiivisella elämäntavalla, kulttuurilla ja kulttuuriympäristöllä on vahva rooli asukkaiden hyvinvoinnin, onnellisuuden ja terveyden edistämisessä.</p>	<p>15 Tunnustetaan uusia yhteistyön, rahoituksen ja viestinnän keinoja, joilla voidaan vahvistaa maakunnan toimijoiden työtä heikommassa asemassa olevien väestöryhmien ja esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemiseksi.</p> <p>16 Rakennetaan tehokasta kotouttamistoimintaa: otetaan maahanmuuttajat osaksi yhteiskunnan toimintaa ja tuetaan opiskelua ja työllistymistä.</p> <p>17 Rakennetaan varsinaissuomalaisen osallisuuden toimintamalleja, jotka tukevat aktiivista kansalaisuutta ja yhteisöllisyyttä.</p> <p>18 Korostetaan väestön monikielisyyden vahvuuksia ja mahdollisuuksia palveluissa, matkailussa ja yritystoiminnassa.</p> <p>19 Toteutetaan selvitys osallistavan ja ennakoivan maakunnallisen palveluverkkosuunnittelun tarpeista ja mahdollisuuksista.</p> <p>20 Varmistetaan kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyöllä, että molempien tuottamat palvelut ovat vahvasti ja tunnustetusti osana kuntien palveluvalikoimaa.</p> <p>21 Varmistetaan mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen.</p> <p>22 Vahvistetaan ja rakennetaan lisää suoria rekrytointikanavia ja työharjoittelumalleja oppilaitosten ja yritysten välille.</p> <p>23 Muodostetaan oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä edistäviä ekosysteemejä.</p> <p>24 Parannetaan kulttuurin monialaista saavutettavuutta ja tuetaan kuntien kykyä ja osaamista tuottaa, hankkia ja mahdollistaa kulttuuri- ja taidepalveluja.</p> <p>25 Lisätään kuntien yhteistyötä ulkoilu-, liikunta- ja retkeilypaikkojen kokonaisuuden kehittämisessä ja laaditaan kehittämisen tueksi maakunnallinen ohjelma.</p> <p>26 Tuetaan kunnissa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä kulttuurin, luonnon ja elinympäristön hyvinvointivaikutusten sekä terveellisten elintapojen ottamiseksi entistä vahvemmin osaksi maakunnan asukkaiden elämää.</p>

TAVOITE		TOIMENPIDE
YHDESSÄ TEKEMISEN JA TIETOOON PERUSTUVIEN PÄÄTÖSTEN MAAKUNTA		
<p>10. Edelläkävijyys verkostoyhteistyössä tuo sektorit jatkuvaan vuorovaikutukseen ja vahvistaa kehitysmyönteisyyttä ja sopeutumiskykyä.</p> <p>11. Asukkailla on perustaidot ja -tiedot vaikuttavaan kansalaisuuteen. Viestintä on selkeää ja saavutettavaa ja yhteistyöhön voi turvallisilla mielin luottaa.</p> <p>12. Osallistuminen kuuluu kaikille ja keskustelu rakentaa yhteishenkeä. Kansalaisyhteiskuntaa kuuleva valmistelu tekee vuorovaikutuksesta ja vaikuttamisesta arkea.</p> <p>13. Maakunnan kehittämistä tukevat modernit ja avoimet tietokäytännöt. Tarvittava tieto tuotetaan oikeaan aikaan ja oikeassa muodossa, niin että se on tietoaalustoilla avoimesti saatavilla.</p>	27	Lisätään verkostojohtamisen osaamista ja rakennetaan Varsinais-Suomen kumppanuusfoorumista maakunnan organisaatioiden aktiivisesti yhdessä tuottama verkostojen ja tavoitteellisen yhteiskehittämisen kokonaisuus.
	28	Otetaan käyttöön konkreettisia keinoja ja malleja aktiivisen kansalaisuuden ja keskustelun lisäämiseksi yhteistyössä muun muassa vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa.
	29	Parannetaan palvelumuotoilulla erityisesti julkisen sektorin osaamista tuottaa saavutettavaa ja selkeäkielistä digitaalista tietoa.
	30	Vahvistetaan julkisen sektorin vuorovaikutusosaamista ja toteutetaan kokeiluja, jotka tukevat tekemisen demokratiaa myös kausiasukkaat huomioiden.
	31	Jaetaan avointa tietoa ja panostetaan sen hyödyntämiseen, parannetaan datan yhteentoimivuutta ja suositaan avoimen lähdekoodin ratkaisuja.
	32	Kerrotaan päätöksenteon valmistelusta ja tehtyjen päätösten perusteluista ymmärrettävästi.
MUUTOKSIA ENNAKOIVA JA KASVUHAKUINEN DIGIMAAKUNTA		
<p>14. Korkeakoulujen, yritysten ja julkisen sektorin yhteisissä kehittämissyhtiöissä syntyy huippu-tuotteita, -palveluita ja -sisältöjä, jotka vahvistavat maakunnan elinvoimaa.</p> <p>15. Korkean tuottavuuden työ ja yrittäjyys lisääntyvät koko maakunnassa muun muassa digitaalisten palvelujen ja infrastruktuurin sekä vahvan digiosaamisen avulla.</p> <p>16. Talous ja elinkeinot kasvavat ja menestymme globaaleilla markkinoilla olemalla kansainvälinen ja avoin maakunta.</p> <p>17. Maakunta houkuttelee yhä enemmän osaajia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.</p> <p>18. Maakunnan kehittäminen tapahtuu luonnon kanssa sopuinnassa ja sen arvot huomioiden. Luonnon monimuotoisuuden tukeminen nähdään välttämättömyytenä ja sitä tuetaan myös digitalisaation ja ennakkoinnin keinoin.</p>	33	Laaditaan maakunnallinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyön tiekartta, joka tuo yritykset, korkeakoulut ja julkisen sektorin yhteen.
	34	Rakennetaan kokeilualustoja lupaaville uusille ideoille ja innovaatioille erityisesti lääke- ja terveysteknologian, sinisen talouden ja ruokaketujen aloilla.
	35	Selvitetään kuntien digitaalinen kypsyys, tuetaan yrityksiä ja kuntia digitalisaation mahdollisuuksien tunnistamisessa ja niiden digikyvykkyyksien kehittämisessä.
	36	Tehdään Varsinais-Suomesta maan yrittäjämönteisin maakunta: kutsutaan yritykset kehittämistoimipiteisiin mukaan ja tuetaan yhteistyötä yritysten, kuntien ja kehitysyhtiöiden välillä.
	37	Tehdään maakunnan elinkeinot ja osaaminen tutuksi kansainvälisissä medioissa ja areenoilla.
	38	Luodaan kansainvälistyviä yrityksiä palveleva konsepti, jossa yhdistetään verkostoituminen, valmennus ja julkiset Team Finland -palvelut.
	39	Tuetaan paikkariippumattoman rekrytointikulttuurin käyttöönottoa ja poistetaan paikkariippumattoman työnteon esteitä.
	40	Ennakoidaan kärkitoimialojen osaamistarpeet ja kehitetään osaavan työvoiman saatavuutta.
	41	Luodaan olosuhteet, jotka edistävät toimijoiden kiinnittymistä alueelle ja viestitään kansallisesti ja kansainvälisesti hyvistä elämän ja yrittämisen edellytyksistä Varsinais-Suomessa: palveluista, työ- ja tutkimusympäristöstä, turvallisuudesta ja ainutlaatuisesta ympäristöstä.
	42	Otetaan käyttöön ja etsitään keinoja, joilla luonnon monimuotoisuutta parannetaan yritysten ja kuntien vastuullisuus- ja kestävyystavoitteiden kautta.
	43	Tehdään Varsinais-Suomesta kestävä matkailun edelläkävijämaakunta.
	44	Kunnat, valtio ja maanomistajat toteuttavat yhdessä luonnon monimuotoisuutta lisääviä toimenpiteitä ja perustavat riittävän kattavan suojele- sekä viherrakenneverkoston.

